

Panu Lindroos

There is something wrong in Britain

Televisiosarja *Auf Wiedersehen, Pet*:in antama kuva Britannian yhteiskunnasta
vuosina 1979–1985

Yleisen historian pro gradu-tutkielma

Historian ja etnologian laitos

Jyväskylän yliopisto

22.1.2007

Sisällys

1. Johdanto	1
1.1 Britannia - "Euroopan sairas mies"	1
1.2 Tutkimustehtävä, alkuperäislähteet ja tutkimuskirjallisuus	2
1.3 Televisiosarja tutkimuskohteena	6
2. Britannia muutoksen kourissa - ajanjakso vuodesta 1945 vuoteen 1985	11
2.1 Toisen maailmansodan jälkeinen aika ja 1950-luku	12
2.2 Taantuva Britannia- 1960-luku	15
2.3 Britannia aallon pohjalla - 1970-luku	18
2.4 Britannia Thatcherin vallassa - vuodet 1979-1985	20
3. <i>Auf Wiedersehen, Pet</i> -sarjan syntyhistoria	24
3.1 Ideasta tuotannoksi	24
3.2 Sarjan saama vastaanotto	27
4. Britit työsiirtolaisina Länsi-Saksassa 1980-luvulla	29
4.1 Työntekijöiden värväminen ja ulkomaalaisten määrä Länsi-Saksassa	29
4.2 Vierastyöläisten asema Länsi-Saksassa ja Düsseldorfin tilanne	30
4.3 Brittiläinen työmies Länsi-Saksassa	37
4.3.1 Brittien saama arvostus	37
4.3.2 Erot työkuultuurissa ja brittien suhtautuminen ulkomaalaisiin	38
4.4 Brittien vapaa-ajanvietto Länsi-Saksassa	40
4.4.1 Vapaa-aika - työmiehen raskaat hovit	40
4.4.2 Harrastukset	43

5. Sarjan esille nostamat 1980-luvun brittiläisen yhteiskunnalliset ongelmat ja ajankohtaisuudet	44
5.1 Työttömyys & politiikka	45
5.2 Luokkaerot	49
5.3 Avioliitto ja naisen roolin muutos	53
5.4 Kritiikki lehdistöä kohtaan	56
6. <i>Auf Wiedersehen, Pet</i> :in antama kuva 1980-luvun työväenluokkaista miehestä	58
6.1 Jalkapallo – työväenluokkaisen miehen intohimo	58
6.2 Kotiseutu ja sen merkitys – sarjan antama kuva Newcastlelten seudusta	63
6.3 Työväenluokkaisen miehen elämäntavat	66
7. Britit Espanjassa – Costa del Solin brittivähemmistö 1980-luvun puolivälissä	67
7.1 Espanjan aurinkorannikon ”pikku-Britannia”	69
7.2 ”Costa del Crime” – aurinkorannikon brittiläiset rikolliset	73
7.3 Aurinkorannikon eläkeläiset	74
8. Mikä Britanniassa oli vialla?	76
Lähteet	80

1. Johdanto

1.1 Britannia - "Euroopan sairas mies"

"Nyt kun vaalit ovat ohi, puhaltakaamme kaikki yhteen hiileen ja pyrkikäämme palvelemaan ja vahvistamaan maatamme, jonka ylpeitä jäseniä me kaikki saamme olla... Ja lopuksi, yksi asia: meillä on paljon työtä tehtävänä."¹

Näin sanoi Margaret Thatcher toukokuun neljäntenä päivänä vuonna 1979 parlamenttivaalien jälkeen. Konservatiivit olivat juuri voittaneet vaalit ja Thatcher valittu Britannian historian ensimmäiseksi naispääministeriksi.² Thatcher astui virkaansa tilanteessa, joka oli kuitenkin kaikkea muuta kuin kadehdittava.

1980-luvulle tultaessa Britannia oli ajautumassa entistä syvempään taloudelliseen ahdinkoon. Työttömyys oli kasvussa, inflaatio jatkoi nousuaan ja perinteiset teollisuuden alat olivat vaikeuksissa. Yhteiskunnassa esiintyi myös suuria ongelmia; rotumellakat pysyivät uutisotsikoissa, IRA aiheutti kauhua pommiskujensa takia sekä jalkapallohuliganismi levisi huolestuttavasti.

Britannian yhteiskunta oli kokenut useita, radikaaleja muutoksia toisen maailmansodan lopusta lähtien. Osa muutoksista oli positiivisia kuten NHS:n (National Health Service³) perustaminen, keskimääräisen elämänlaadun paraneminen ja valtava kotien uudisrakentaminen. Uudistukset eivät kuitenkaan

¹ Remarks on becoming Prime Minister (www).

² Margaret Thatcher syntyi vuonna 1925 pienessä Granthamin kaupungissa Itä-Englannissa. Hänen taustansa olivat varsin vaatimattomat vaikka hän valmistuikin Oxfordista. Thatcher edusti Konservatiivi-puoluetta ja puolueen johtoon hän pääsi vuonna 1975. Pääministerinä hän toimi vuosina 1979–1990. Ks. esim. Cawood 2003, 246, 359; Morgan 2001 a, 443; Thatcher, Margaret (www).

³ National Health Service oli Labour-puolueen kehittämä sosiaalijärjestelmä, jonka tarkoituksena oli taata jokaiselle kansalaiselle ilmainen terveydenhoito ja hammashuolto. NHS otettiin käyttöön vuonna 1948. Oakland 1992, 162.

valitettavasti olleet kaikki positiivisia. Sota oli romahduttanut Britannian talouden lähes täysin, jonka vuoksi se joutui ottamaan paljon velkaa. Talouden heikkenemisen seurauksena punta ja Lontoo menettivät lopullisesti asemansa maailman talouskeskiössä. Britannian talous oli selvästi jäljessä muita Länsi-Euroopan maita aina 1980-luvun loppuun asti.

Yhteiskunnan kokemat muutokset olivat iskeneet britteihin nopeasti. Nuorisokulttuurin nousun myötä sukupolvien välinen ero kasvoi entisestään, ja vanha säädyllinen viktoriaaninen aika tuli auttamattomasti tiensä päähän. Uusi vapaamielisempi ajatusmaailma kasvatti yhä enemmän suosiotaan. Yhteiskuntaluokkien väliset erot sekä luokkatietoisuus jatkoivat vahvaa olemassaoloaan vielä 1980-luvulle siirryttäessä. Sodan jälkeen työväenluokan elämänlaatu oli selkeästi parantunut, ja he saavuttivat taloudellisesti keskiluokkaa, mutta ylempien luokkien elämä poikkesi yhä selkeästi työväenluokkaisesta elämästä. Merkillepantavaa 1980-luvulle siirryttäessä oli alueellinen polarisoituminen. Britannia jakautui yhä selvemmin rikkaaseen eteläosaan ja köyhempään pohjoiseen. Samalla kaupunkien sisälläkin oli havaittavissa eriarvoisuutta. Lähes ghettomaiset lähiöt olivat yhä useammin siirtolaisten asuttamia, kun taas keski- ja ylemmät luokat elivät omaa elämäänsä huomattavasti siisteimmillä asuinalueillaan. 1980-luvun vaikea yhteiskunnallinen tilanne sai myös television kiinnostumaan aiheesta. Yksi suuren suosion Britanniassa saanut televisiosarja, joka kiinnitti huomiota maassa esiintyviin epäkohtiin, oli *Auf Wiedersehen, Pet*.

1.2 Tutkimustehtävä, alkuperäislähteet ja tutkimuskirjallisuus

Pro gradu-työssäni tutkin sitä, millaisen kuvan televisiosarja *Auf Wiedersehen, Pet* antaa 1980-luvun alkupuoliskon brittiläisestä yhteiskunnasta.

Tutkimuksessani selvitän millaisia yhteiskunnallisia asioita sarja nostaa esille, sekä millaisen kuvan sarja antaa brittiläisen työväenluokan elämästä. Erittäin

tärkeää on myös tutkia, miten sarja heijastaa brittiläisen 1980-luvun alkupuoliskon todellista tilannetta, eli vertaan tutkimuskirjallisuuden antamaa kuvaa brittiläisestä yhteiskunnasta televisiosarjan antamaan kuvaan. Tutkimukseni painotus tulee olemaan pääasiassa sosiaalishistoriassa, mutta se käsittelee myös politiikkaa ja taloutta, siis samoja aiheita, jotka nousevat esille myös televisiosarjassa.

Työssäni tulen käyttämään alkuperäislähteenä televisiosarjan *Auf Wiedersehen, Pet*:in (suomeksi *Näkemiin vaan muru!*) kahta ensimmäistä tuotantokautta, jotka valmistuivat 1980-luvulla. Alkuperäislähteeksi olen valinnut televisiosarjan, vaikka historiantutkimus ei ole vuosien saatossa kiinnittänyt paljoa huomiota elokuvan, tai varsinkaan televisiosarjan tutkimiseen. Tutkimusta elokuvaan liittyen on silti tehty, ja metodologisia oppaita aiheesta on olemassa.

Rajaan tutkimukseni käsittelemään vuosia 1979–1985. Vuosi 1979 oli merkittävä vuosi Britannialle, koska silloin Margaret Thatcher nousi pääministeriksi. *Auf Wiedersehen, Pet*-televisiosarjan käsittely alkaa myös vuoden 1979 tilanteesta, jolloin Britannia siirtyi Thatcherin hallinnon alaisuuteen⁴. Britannia koki lopulta Thatcherin aikana monia yhteiskunnallisia muutoksia, joihin televisiosarja kiinnittää huomiota. Lopetan työni käsittelyn vuoteen 1985, koska se on viimeinen vuosi jota televisiosarjakin käsittelee. Televisiosarjan ajoitus painottuu pääasiassa kahteen kokonaisuuteen; vuoteen 1982 sekä vuosiin 1984 ja 1985. Tutkimuksen voidaan katsoa kattavan kuitenkin vuodet 1979–1985, koska sarja kiinnittää huomiota yleisesti koko aikakauden tapahtumiin⁵.

⁴ Sarjan tunnusmusiikin aikana viitataan vuoden 1979 vaaleihin näyttämällä Konservatiivipuolueen vaalijulistetta.

⁵ Tarkat vuodet jota kummassakin sarjassa eletään, tulevat esille tarkasti vasta toisen tuotantokauden ensimmäisessä jaksossa. Wayne, joka saapuu Barryn luokse Wolverhamptoniin, toteaa että: "Eikös tämän pitänyt olla vuoden '82-luokan uudelleen kokoontuminen?" Ensimmäisessä jaksossa todetaan lisäksi, että sarjassa eletään kaksi vuotta Saksassa työskentelyn jälkeen. Ensimmäisessä tuotantokaudessa eletään siis vuotta 1982 ja toisessa 1984.

Alkuperäislähteenä käytän *Auf Wiedersehen, Pet*-televisiosarjan kahta ensimmäistä tuotantokautta. Sarjan ensimmäinen tuotantokausi (13 jaksoa) sai ensi-iltansa Britannian ITV-televisiokanavalla marraskuussa vuonna 1983. Sarja osoittautui suureksi hitiksi ja se palkittiin vuoden parhaana draamasarjana.⁶ Katsojaluvut olivat heti ensimmäisen tuotantokauden ensimmäisellä jaksolla huimaavat, hieman vajaat yksitoista miljoonaa⁷. Toinen tuotantokausi näki päivänvalon televisiossa helmikuussa vuonna 1986 sisältäen sekin yhteensä kolmetoista jaksoa.⁸ Toisen tuotantokauden ensimmäisellä jaksolla oli katsojia yli viisitoista miljoonaa. Parhaimmillaan sarja keräsi television ääreen kerralla hieman yli kuusitoista miljoonaa brittiä.⁹

Sarjan ensimmäinen tuotantokausi kertoo seitsemästä englantilaisesta työväenluokkaan kuuluvasta rakennustyöläisestä, jotka eri vaiheiden jälkeen päätyvät vuoden 1982 rakennustyömaalle Düsseldorfin, Länsi-Saksaan. Britanniassa työttömyys oli korkea, joten miehet joutuvat etsimään töitä ulkomailta. Lopulta he kaikki muuttavat samaan rakennustyömaalla sijaitsevaan parakkiin. *Auf Wiedersehen, Pet* kertoo monipuolisesti siitä, miten ryhmä miehiä tulee toimeen keskenään ja kuinka he selviävät vieraassa maassa. Vaikka sarja sijoittuu Länsi-Saksaan, ottaa se kantaa Britannian yhteiskunnalliseen tilanteeseen. Sarja kertoo myös kattavasti miesten jokapäiväisestä elämästä iloineen ja suruineen. Ensimmäinen tuotantokausi kertoo pääasiassa miesten ajasta Länsi-Saksan Düsseldorfissa, joten tutkimuksellisesti kiinnitän huomiota myös Länsi-Saksan tilanteeseen.

Toisessa tuotantokaudessa miehet ovat palanneet takaisin Englantiin, mutta työllisyystilanne on edelleen huono. Vanha joukko kokoontuu yhteen muutaman vuoden tauon jälkeen, ja he aloittavat työt Englannin maaseudulla, eikä yhteenotoilta eri yhteiskuntaluokkien välillä ei voida välttyä. Toisessa

⁶ *Auf Wiedersehen, Pet* (www), history.

⁷ *Auf Wiedersehen, Pet* (www), essential facts.

⁸ *Auf Wiedersehen, Pet* (www), history.

⁹ *Auf Wiedersehen, Pet* (www), essential facts.

tuotantokaudessa eletään vuosia 1984 ja 1985. Miehet suuntaavat toisessa tuotantokaudessa myös kohti EY-jäsenyyttä tavoittelevaa Espanjaa ja työskentelevät siellä pomonsa huvilalla. Sarjassa kiinnitetään huomiota myös Britanniaasta karanneisiin englantilaisiin rikollisiin. Espanjan aurinkorannikko Costa del Sol oli kuuluisa siellä majailevista englantilaisista rikollisista ennen kuin maa liittyi EY:n jäseneksi vuonna 1986.

Auf Wiedersehen, Pet:in luoja Franc Roddam sai inspiraation sarjalle käydessään vierailulla synnyinseudullaan Koillis-Englannissa vuonna 1977. Koillis-Englanti oli jo pitkään ollut taloudellisesti taantunut teollisuusalue, ja varsinkin rakennusteollisuudessa työpaikat olivat vähentyneet radikaalisti. Roddamille Koillis-Englannin tilanne paljastui vasta paikan päällä, kun hän huomasi, että monet hänen ystävästään olivat joutuneet lähtemään työn perässä Saksaan.¹⁰

”Huomasin että monet ystävästäni menivät töihin Saksaan joutuen jättämään taakseen vaimonsa ja tyttöystävänsä. Matkustin itse läpi Saksan ja löysin satoja englantilaisia miehiä työskentelemässä rakennustyömailla.”¹¹

Tutkimuskirjallisuuden käytössä olen keskittynyt pääasiassa Britanniaasta kertoviin yleisteoksiin sekä 1980-lukua käsittelevään tutkimuskirjallisuuteen. Taustoituvaiheessa antoisia teoksia olivat Kenneth O. Morganin *Britain since 1945 The Peoples Peace* sekä Arthur Marwickin *British society since 1945*. Kummatkin ovat kattavia teoksia ja antavat selkeän kuvan siitä, mitä Britannian yhteiskunnassa tapahtui toisen maailmansodan jälkeen. Morganin teos painottuu paljolti sisä- ja ulkopoliittikkaan, sekä talouden tarkasteluun. Marwickin teos luo enemmän katsausta yhteiskuntarakenteeseen, joka tässä tapauksessa on hedelmällistä. David Childsin teos *Britain since 1945* on kieleltään selkeää luettavaa Britannian poliittisista tapahtumista. Peter Clarcken teos *Hope and Glory*

¹⁰ Auf Wiedersehen, Pet (www), history.

¹¹ Auf Wiedersehen, Pet (www), history.

oli pitkälti samanlainen kuin Morganin *Britain since 1945 The Peoples Peace*. Floud & McCloskeyn teos *The economic history of Britain since 1700 volume 3: 1939–1992* antoi kattavan kuvan Britannian talouden kehityksestä. Rex Popen toimittama *Atlas of British social and economical history since c. 1700* antoi selkeän kuvan Britanniasta karttojen avulla. Oleellisia tietoja itse televisiosarjasta antaa kirja *The Auf Wiedersehen Pet Story: That's Living Alright*, joka paneutuu tarkemmin televisiosarjan yksityiskohtiin ja historiaan. Tärkeää tietoa Espanjassa asuvista briteistä antaa Karen O'Reillyn teos *The British on the Costa del Sol*.

Elokuvan ja varsinkin televisiosarjojen käyttäminen historiallisessa tutkimuksessa on ollut harvinaista. En ole löytänyt historiallista tutkimusta jossa tutkittaisiin Britannian yhteiskuntaa televisiosarjan välittämän kuvan kautta. Britanniassa on kuitenkin olemassa pitkät perinteet televisiosarjoilla, jotka painottuvat "tavallisten ihmisten" elämän kuvaamiseen. Tällaisia sarjoja ovat mm. jo vuonna 1960 TV:ssä ensi esiintymisensä saaneet *Coronation Street* sekä vuodesta 1985 brittejä viihdyttänyt *EastEnders*.

1.3 Televisiosarja tutkimuskohteena

Historiantutkijat ovat siis kiinnittäneet varsin vähän huomiota elokuvan tai televisiosarjan tutkimiseen, vaikka materiaalia on tarjolla lähes lukematon määrä. Vastaavasti tutkimuskirjallisuutta elokuvan käyttämisestä historiantutkimuksessa on rajallinen määrä. Suurta hyötyä tutkimuksessani tulee olemaan Hannu Salmen teoksella *Elokuva ja historia*. Teos kertoo, mitä pitää ottaa huomioon elokuvan ollessa alkuperäislähteenä historiantutkimuksessa. Sovellan Salmen teosta omassa tutkimuksessani, koska mielestäni elokuvan ja televisiosarjan voi rinnastaa kuuluvaksi samaan kategoriaan samankaltaisen luonteensa vuoksi.

Hannu Salmi toteaa teoksessaan *Elokuva ja historia*, että on olemassa kaksi erilaista syytä, miksi tutkijat käyttävät elokuvaa historiantutkimuksessa. On

tutkijoita, jotka pitävät elokuvaa merkittävänä yhteiskunnallisena vaikuttajana, ja näin ollen elokuva on heidän mielestään tutkimuksen arvoinen kohde. On myös tutkijoita, jotka haluavat tutkia elokuvaa siksi, että niitä on tutkittu vähän. Elokuva voi näin antaa uusia tutkimuksellisia haasteita.¹² Lasken itseni kuuluvaksi kumpaankin ryhmään, koska olen sitä mieltä että televisiosarja, jolla oli parhaimmillaan kuusitoista miljoonaa katsojaa reilun viidenkymmenen miljoonan asukkaan Britanniassa, ei voinut olla vaikuttamatta ihmisten mielipiteisiin. Haluan myös poiketa perinteisestä tutkimustraditiosta ja käyttää televisiosarjaa alkuperäislähteenä. Salmi toteaa myös, että elokuvan tutkimista on vierastettu, koska metodisia pohdintoja on olemassa niukasti. Elokuva on varsin erilainen kulttuurin tuote, ja elokuvalla on monia "tekijöitä" yhden sijaan kuten esim. ohjaaja, tuottaja, näyttelijät.¹³

Kun historiantutkijat ovat pyrkineet luokittelemaan alkuperäislähteitä, eivät he aina ole laskeneet elokuvaa kuuluvaksi alkuperäislähteiden joukkoon. Esimerkiksi Pentti Renvall ei teoksessaan *Nykyajan historiantutkimus* vuodelta 1965 luokittelle audiovisuaalista äänitettä alkuperäislähteeksi. Myöskään Pekka Suvanto ei luokittelle elokuvaa alkuperäislähteeksi vuoden 1977 teoksessaan *Yleisen historian lähteet ja niiden käyttö*.¹⁴ Vastaavasti Arthur Marwick teoksessaan *The New Nature of History* vuodelta 2001 luokittelee elokuvan ja televisiosarjan kuuluvaksi alkuperäislähteiden joukkoon. Marwick luokittelee alkuperäislähteet kolmeentoista eri kategoriaan. Hänen luokittelussaan elokuva sekä televisiosarja sijoittuvat kategoriaan nimeltä *Media of communications and artefacts of popular culture*. Samaan kategoriaan Marwick sijoittaa mm. sanomalehdet, piirretyt, julisteet ja mainokset. Hän mainitsee, että kyseiseen kategoriaan kuuluvista lähteistä paistaa usein selkeästi lävitse asenteellisuus, ennakkoluulot, mentaliteetit ja arvot.¹⁵

¹² Salmi 1993, 117.

¹³ Salmi 1993, 120.

¹⁴ Salmi 1993, 118.

¹⁵ Marwick 2001, 168.

Elokuvan ja televisiosarjan käytössä lähdekritiikkiin on kiinnitettävä erityistä huomiota. Ulkoinen lähdekritiikki asettaa televisiosarjalle haastavia kysymyksiä. Hannu Salmi toteaa, että ulkoisen lähdekritiikin esittämiin kysymyksiin voi vastata usealla tavalla. Selvitettäessä lähteen ajoitusta esille nousee monta kysymystä: onko lähde syntynyt silloin kun idea tuotannosta syntyi, pidetäänkö syntyä aikana käsikirjoitus- tai leikkausvaihetta vai kenties vasta ensi-iltaa? Moniulotteisuus ulkoisen lähdekritiikin osalta tulee myös esille muissakin kysymyksissä. Vastattaessa kysymykseen lähteen alkuperäpaikasta nousevat esille seuraavat kysymykset: onko tuotanto peräisin sieltä missä se on tuotettu, kuvattu vai onko sarjan syntypaikka teknisen työn studio? Kysymys tuotannon laatijasta on myös monitahoinen. Onko tuotannon laatija ohjaaja, tuottaja, käsikirjoittajat vai näyttelijät? Ulkoinen lähdekritiikki pyrkii selvittämään kenelle lähde on osoitettu. Sarja pyrkii dialogiin yleisönsä kanssa, ja tärkeää on selvittää, kuinka sarja otettiin vastaan, ketkä sitä katsoivat ja millaista palautetta se sai.¹⁶

Ulkoisen lähdekritiikin osalta olen miettinyt olennaisia kysymyksiä seuraavasti. Lähdeluettelossa ilmoitan *Auf Wiedersehen, Pet*:in syntyajankohdaksi vuodet 1983 sekä 1986, koska näin ilmoitetaan sarjan DVD-julkaisuissa. Kuitenkin mielestäni merkittävää on myös huomioida idean alkuperä eli Franc Roddamin vierailu omalla synnyinseudullaan 1970-luvun lopussa. Mikä on sarjan syntypaikka, siihen on vaikeampi vastata. Voisi ajatella, että sarja on syntynyt lopullisesti teknisen työn studiolla, mutta silti pitäisi huomioida mm. sarjan kuvauspaikat. Vastaavasti kysymykseen sarjan laatijasta on helpompi vastata. Laatijaksi voidaan luetella kaikki sen tekoon osallistuneet henkilöt, koska jokainen on omalla panoksellaan jättänyt jälkensä lopputulokseen, on kyse sitten näyttelijästä tai lavastajasta. Kenelle sarja on sitten osoitettu? Onko sarja tarkoitettu alun perin kaikille Britanniassa asuville henkilöille, jotka omistivat television vai henkilöille, jotka ovat kiinnostuneet työväenluokan elämän seuraamisesta? Vai onko sarjalla kenties haluttu vaikuttaa tiettyjen yhteiskuntaluokkien poliittiseen mielipiteeseen?

¹⁶ Salmi 1993, 130, 134–135, 137.

Sisäisen lähdekritiikin avulla tutkija voi arvioida lähteen todistusvoimaa, esimerkiksi mikä on tietyn lähteen tehtävä ja sen laatijan motiivit. Sisäisen lähdekritiikin osalta Hannu Salmi toteaa, että elokuvan osalta tärkeää on huomata ja erottaa toisistaan, mitä elokuvassa näkyy ja mitä siinä näytetään. Toisinsanoin tutkijan tulisi osata lukea elokuvaa rivien välistä. Salmi jatkaa vielä, että aitouden määrittely elokuvan osalta vaatii välttämättä sekä ulkoisen että sisäisen lähdekritiikin käyttöä.¹⁷

Televisiosarja ei pyri olemaan objektiivinen kuvaus Britannian yhteiskunnasta, vaan se antaa varsin subjektiivisen työväenluokkaisten silmien läpi nähdyn kuvan aikakaudesta.

Elokuvateoria on ollut kiivaana keskustelun aiheena jo vuosia. Erilaisia teorioita tuntuu löytyvän yhtä monta kun on teoreetikkojakin. Oman teorian ja tutkimusmetodin löytämisessä olen perehtynyt pääasiassa ranskalaisen Pierre Sorlinin näkemyksiin. Olen myös huomionut muidenkin teoreetikkojen ajatuksia, jotka antavat eri näkökulmia elokuvan tutkimiseen liittyen. Elokuvateorian kiistanalaisuuden vuoksi Salmen teos antaa kattavamman näkökulman aiheeseen, joka on tutkimuksen kannalta oleellista.

Yhtenä keskeisenä asiana elokuvan tutkimisessa Salmen teos nostaa esille kysymyksen: heijastaako elokuva yhteiskuntaa? Tämä kysymys on oleellinen tutkimukseni osalta, koska tutkimani *Auf Wiedersehen, Pet* on teemaltaan vahvasti yhteiskunnallinen. Salmi esittelee monia teoreetikkoja, jotka ovat montaa eri mieltä elokuvan yhteiskunnallisuudesta.

Salmen esille nostama ranskalainen elokuvakriitikko André Bazinin on sitä mieltä, että elokuva on ikkuna todellisuuteen. Bazinin, jota myös pidetään ns. heijastusteorian isänä, mukaan elokuvan ohjaajalla on suuri rooli, koska ohjaaja pystyy luomaan elokuvan jossa katsoja itse muodostaa oman mielipiteensä,

¹⁷ Salmi 1993, 138–139, 142.

mutta vastaavasti ohjaaja pystyy myös manipuloimaan todellisuutta, elokuvaa ja katsojien tajuntaa. Vastaavasti täysin erilaista näkökulmaa edusti mm. Vsevolod Pudovkin, joka oli ehdottomasti sitä mieltä, että elokuva ei voi vastata todellisuutta. Elokuvan yhteiskunnallisuudesta osuvammin mielipiteensä mielestäni ilmaisee ranskalainen Jean-Patrick Lebel. Hän on sitä mieltä että, ettei elokuva ole ikkuna todellisuuteen, mutta se ilmaisee ympäröivää yhteiskuntaa. Pierre Sorlin kritisoi heijastusteoriaa, ja on sitä mieltä, että heijastusteoreetikot eivät kiinnitä tarpeeksi huomiota elokuvan kerrontaan, vaan he keskittyvät liikaa elokuvan sisältöön ja tarinaan.¹⁸ Olen sitä mieltä, että *Auf Wiedersehen, Pet* ei voi täysin vastata todellisuutta, koska se on luotu jälkeinpäin ja se on osaksi fiktiivinen, mutta se nostaa esille todellisuuteen perustuvia yhteiskunnallisia faktoja, joten näin se pystyy ns. keskustelemaan yhteiskunnallisten asioiden kanssa. Yksi sarjan keskeinen piirre on se, että siinä erottuu selkeästi kaikki Marwickin luettelemat audiovisuaalisen lähteen tutkimisessa havaittavat piirteet; asenteellisuus, ennakkoluulot, mentaliteetit sekä arvot.

Pierre Sorlin toteaa teoksessaan *The Film in History – Restaging the Past*, että elokuvan käyttäminen historiankirjoituksen lähteenä voi olla ongelmallinen, koska historiantutkijat ovat pääasiassa koulutettu lukemaan dokumentteja, eivät katsomaan niitä. Elokuvan analysoiminen on Sorlinin mukaan erityisen haastavaa, koska se sisältää kuvaa, liikettä ja ääntä, jotka pitäisi kaikki saada lopulta muokattua tekstiksi.¹⁹

Sorlin asettaa selkeät kriteerit elokuvan käytölle historiantutkimuksessa. Elokuvan tulee perustua alkuperäiskäsikirjoitukseen, sen pitää olla suhteessa ajankohtaisiin tapahtumiin, suuri yleisö on hyväksynyt elokuvan sekä elokuva on tuotettu ja esitetty vaikeina aikoina.²⁰ *Auf Wiedersehen, Pet* täyttää Sorlinin laatimat kriteerit. Sarja perustuu alkuperäiskäsikirjoitukseen. Sarjan teema on

¹⁸ Salmi 1993, 152–154, 173.

¹⁹ Sorlin 1980, 5.

²⁰ Sorlin 1980, 19.

suhteessa ajankohtaisiin tapahtumiin Britanniassa (mm. työttömyys, luokkaerot & jalkapallohuliganismi). Yleisön kiinnostuneisuus sarjaa kohti oli huomattava, sen katsojaluvut olivat suuret sekä sarjasta kirjoitettiin paljon mm. sanomalehdissä. *Auf Wiedersehen, Pet* sekä tuotettiin että esitettiin aikana jolloin Britanniassa kärsittiin vaikeasta lamakaudesta.

Sorlinin mukaan useimmat yhteiskunnat, ainakin läntisessä maailmassa, luovat omat historiansa niin kuin ne kehittyvät. Ja jokaisessa yhteiskunnassa on omat ryhmänsä mm. sosiaaliluokat, poliittiset ryhmät, jotka määrittävät omat versionsa menneisyydestä.²¹ *Auf Wiedersehen, Pet* antaa oman näkemyksensä Britannian yhteiskunnasta selkeästi työväenluokkaisen miehen näkökulmasta.

Sorlinin mielestä hyvä metodi elokuvan tutkimisessa on nostaa esille muutama teema, jonka valossa elokuvaa tarkastellaan. Hän korostaa myös sitä, ettei elokuvaa saa vain selittää, vaan sitä pitää analysoida ja tutkiskella tarkasti.²² Menettelen pro gradu-työssäni pitkälti Sorlinin teorian mukaan, katsoin *Auf Wiedersehen, Pet*:in lävitse tiettyjen teemojen valossa jotka tulevat myöhemmin esille käsittelykappaleissa. Poikkean hieman Sorlinin ajatuksista sen suhteen, että olen jakanut sarjan useampaan eri teemaan. Useaan teemaan jako selittynee sillä että käsittelen noin 22 tunnin pituista televisiosarjaa, jonka aikana nostetaan esille useita yhteiskunnallisia teemoja.

2. Britannia muutoksen kourissa – ajanjakso vuodesta 1945 vuoteen 1985

Seuraava luku antaa varsin kattavan kuvan Britannian yhteiskunnasta, taloudesta ja politiikasta, aina toisen maailmansodan jälkeisestä ajasta vuoteen 1985 asti (Kartta 1.). Liikkeelle lähdetään vuodesta 1945, koska sodan loppuminen merkitsi Britannialle uuden yhteiskunnallisen ajan alkua. Sodan jälkeiset vuosikymmenet tulivat muuttamaan yhteiskuntaa radikaalisti siitä,

²¹ Sorlin 1980, 17.

²² Sorlin 1980, 31-33.

mihin aikaisemmin oli totuttu. Esimerkiksi kasvava siirtolaisuus Kansainyhteisöön kuuluvista maista synnytti Britanniaan uusia etnisiä yhteisöjä. Selvittämällä siis sodan jälkeisten vuosikymmenien tapahtumia voi ymmärtää, miksi asiat olivat niin kuin ne olivat siirryttäessä 1980-luvulle.

Kartta 1. Britannian kartta. Floud & McCloskey 1994, xxv.

2.1 Toisen maailmansodan jälkeinen aika ja 1950-luku

Toinen maailmansota ja sen jälkeinen aika merkitsi monelle valtiolle vaikeita aikoja sekä yhteiskunnallisesti, poliittisesti että taloudellisesti. Britannia ei ollut tässä tapauksessa poikkeus. Sota aiheutti n. 265 000 sotilaan sekä n. 90 000 siviilin kuoleman, maan talous oli menettänyt 25 % varallisuudestaan ja 33 % asunnoista

oli vaurioitunut²³. Britannia oli myös pahasti velkaantunut ja pulaa oli mm. raaka-aineista ja ruuasta. Maassa jouduttiin turvautumaan säännöstelyyn mm. ruuan, polttoaineen ja vaatteiden suhteen. Säännöstely jatkui osittain aina vuoteen 1954 asti.²⁴ Myös matkustamista rajoitettiin. Moni Britanniassa asuva koki tilanteen lopulta niin huonoksi, että osa halusi muuttaa pois maasta. Esimerkiksi noin 50 000 brittiä muutti Rhodesiaan (eteläiseen Afrikkaan) paremman elämän toivossa.²⁵ Sodan vaikutukset jakautuivat kuitenkin saarivaltakunnassa epätasaisesti. Esimerkiksi Koillis-Englanti oli ennen sotaa 1930-luvulla kurjaa seutua, mutta sodan aikana hiili-, teräs- sekä laivateollisuus elvyttivät aluetta. Myös Skotlanti selvisi sodasta varsin vahingoittumattomana.²⁶ Vastaavasti Etelä- ja Itä-Englanti kokivat suuria aineellisia vahinkoja Saksan aiheuttamien pommituksien takia.

Vuonna 1945 järjestettiin vaalit, joista voittajaksi selviytyi Labour-puolue (työväenpuolue) konservatiivien jäätyä toiseksi. Winston Churchill sai väistyä pääministerin paikalta, ja tilalle uudeksi pääministeriksi tuli Labour-puolueen Clement Attlee.²⁷

Britannia koki suuria muutoksia Labour-puolueen valtakaudella. Suurimmat uudistukset olivat sekatalouden muodostaminen sekä hyvinvointivaltion kehittäminen. Osa teollisuudesta otettiin vähitellen valtion omistukseen. Tärkeimmät julkisen sektorin piiriin siirtyneet talouden ja teollisuuden alat olivat mm. hiilikaivosteollisuus, rautatiet, kaasu- ja sähköteollisuus sekä Englannin keskuspankki. Lopulta noin 20 % Britannian taloudesta siirtyi valtion omistukseen.²⁸ Kaikki eivät olleet mielissään sekatalouteen siirtymisestä, mutta vuonna 1947 lopulta konservatiivitkin hyväksyivät sekatalouden²⁹.

²³ Matikainen 2002.

²⁴ Morgan 2001 b, 636.

²⁵ Morgan 2001 a, 32-33.

²⁶ Marwick 2003, 6-8.

²⁷ Cawood 2003, 246; Clarke 1996, 215-216.

²⁸ Morgan 2001 b, 634-635.

²⁹ Morgan 2001 a, 31-32.

Hyvinvointivaltion kehittäminen sai suurta kannatusta kansalaisten keskuudessa. Vuonna 1946 esiteltiin uusi sosiaaliturvajärjestelmä NHS (National Health Service), joka otettiin käyttöön vuonna 1948. NHS:n oli tarkoitus alun perin taata ilmainen terveydenhuolto kaikille Britannian kansalaisille. Järjestelmää ei kuitenkaan otettu vastaan varauksitta, ja etenkin lääkärit asettuivat vastustamaan sitä. NHS rahoitus hoidettiin pääasiassa julkisen verotuksen avulla.³⁰

Yhteiskunta oli 1940-luvun lopun Britanniassa selkeästi polarisoitunut, ja luokkajako eli vahvana. Mm. keskiluokka hyötyi suuresti ilmaisesta terveydenhuollosta. Kansallinen yhtenäisyys oli alkanut rakoilla jo vuonna 1947, jolloin koettiin paha energiapula sekä työttömyyden nousu.³¹ Ristiriitoja aiheuttivat myös lakkoilu sekä palkanjäädytyspolitiikka. Yhteiskunnallisessa tilanteessa 1950-luvulle siirryttäessä oli kuitenkin huomattavissa positiivisiakin piirteitä. NHS oli parantanut keskimäärin ihmisten terveyttä ja kansalaiset nauttivat yhä enemmän lisääntyvästä vapaa-ajasta, mm. urheilumaailma osoitti elpymisen merkkejä.³²

Vuonna 1951 oli luvassa uudet vaalit. Vaaleista voittajana selviytyivät konservatiivit, vaikka Labour-puolue sai vaaleissa enemmän ääniä³³. Uudeksi pääministeriksi valittiin jo pitkän päivätyön politiikan parissa tehnyt Winston Churchill³⁴.

Konservatiivien tarkoitus oli seurata Labour-puolueen jalanjalkia. Puolueen johto hyväksyi julkisen omistuksen, vain rauta- ja terästeollisuus sekä tiepalvelut muutettiin takaisin yksityisiksi. Konservatiivien huomion kohteeksi tulivat

³⁰ Oakland 1992, 162-163

³¹ Marwick 2003, 4, 21;

³² Morgan 2001 a, 80-81, 98.

³³ Isossa-Britanniassa on käytössä ns. yksinkertaiset enemmistövaalit. Eniten ääniä saanut puolue ei siis välttämättä saa enemmistöä parlamentissa.

³⁴ Churchill syntyi vuonna 1874, joten hän täytti vuonna 1951 jo 77 vuotta. Churchill, Winston (www).

erityisesti sosiaalipolitiikka, puolueen tarkoitus oli rakentaa 300 000 uutta asuntoa.³⁵ Perimmäisenä tarkoituksena konservatiiveilla oli pitää yhteiskunta mahdollisemman rauhallisena.

Britannian talous ei 1950-luvulla elpynyt toivottavaa vauhtia, mutta kotitalouksilla oli yhä enemmän rahaa käytettävissään. Autot, lomamatkat ja uudet kodinkoneet tulivat olemaan yhä useamman britin saatavilla. Uudet kulutustavarat eivät ainoastaan olleet ylempien luokkien saatavilla, vaan myös työväenluokka pääsi nauttimaan niistä.³⁶ Työttömyys ei 1950-luvulla ollut ongelma, esimerkiksi vuonna 1955 se oli alle kaksi prosenttia³⁷.

Enemmän ongelmia 1950-luvulla Britannialle aiheuttivat ulkopoliittiset asiat. Churchill joutui luopumaan pääministerin virastaan vuonna 1955 huonon kuntonsa takia. Hänen paikkansa pääministerinä sai Anthony Eden, joka onnistui nolaamaan Britannian täysin kansainvälisessä politiikassa Suezin kriisin takia vuonna 1956. Edeniä seurasi pian uusi pääministeri Harold Macmillan, joka oli virassa vuosina 1957–1963.

2.2 Taantuva Britannia - 1960-luku

1960-luvulle tultaessa ja koko vuosikymmenen ajan Britannia oli selvästi taloudellisesti jäljessä muita Länsi-Euroopan maita. Ns. Euroopan kuutosten (Benelux-maat, Italia, Ranska ja Saksa) perustama Euroopan talousyhteisö EEC oli osoittanut, että se oli jäsenmailleen taloudellisesti kannattava liitto. Britannia suunnittelikin liittymistä talousliittoon, mutta vuonna 1963 sen esti Ranskan presidentti Charles de Gaulle käyttämällä veto-oikeuttaan³⁸.

³⁵ Morgan 2001 a, 113–118.

³⁶ Morgan 2001 b, 644–645.

³⁷ Floud & McCloskey, 1994, 201.

³⁸ Clarke 1996, 281.

1960-luvulla Britannian imperiumin purkautuminen nopeutui entisestään. Pian toisen maailmansodan jälkeen imperiumista olivat itsenäistyneet Intia ja Pakistan. 60-luvulla itsenäistymiset kiihtyivät, ja vuosikymmenen kuluessa Britannian imperiumista irtautui alueita joista syntyi 20 itsenäistä valtiota.³⁹

Entisten siirtomaiden nopean itsenäistymisen seurauksena monet uusien maiden asukkaista halusivat muuttaa Britanniaan. Lopulta maahan syntyi useita uusia etnisiä vähemmistöjä. Ongelmaksi koitui uusien siirtolaisten syrjiminen, syrjintää esiintyi mm. asunnon hankkimisessa sekä poliisinkin toimesta. Kasvava rasismi koettiin ongelmaksi, eikä tilannetta helpottanut yhtään rasistisen järjestön National Frontin perustaminen. Konservatiivit pyrkivät rajoittamaan maahanmuuttoa vuonna 1962 annetulla lailla, jonka Labour-puolue puolestaan tuomitsi syrjiväksi ja rasistiseksi.⁴⁰

Yhteiskunnassa tapahtui merkittäviä muutoksia 1960-luvun kuluessa. Kasvaneet siirtolaismäärät olivat yksi oleellinen muutos, mutta muutakin oli luvassa. Liberaalit suuntaukset saivat jalansijaa Britanniassa, ja vanha sekä säädyllinen viktoriaaninen aika alkoi lähestyä loppuaan. Nuorisokulttuuri nousi parrasvaloihin viimeistään 1960-luvulla The Beatlesin johdolla. Nuorilla oli yhä enemmän rahaa käytettävissään, mutta siitä seurasi myös ongelmia. Huumeiden käytön kasvu huomattiin, ja samalla rikollisuus kääntyi kasvuun, etenkin nuorten keskuudessa. Viktoriaanisen ajan murtuminen näkyi myös seksuaalisuuden vapautumisessa. Seksuaalisuus muuttui julkiseksi, eikä sitä pystytty enää pitämään yksityisenä ja salaisena asiana. Vapautunut ilmapiiri näkyi myös lainsäädännössä, sillä 1960-luvulla sukupuolilait liberalisoituivat, mm. abortit muuttuivat laillisiksi eikä homoseksuaalisuus ei ollut enää laitonta. Muitakin perhe-elämään liittyviä päätöksiä tehtiin. NHS alkoi tarjota perheneuvontaa ja avioeron ottaminen tuli olemaan entistä helpompi prosessi.⁴¹

³⁹ Cawood 2003, 287.

⁴⁰ Morgan 2001 a, 202–204.

⁴¹ Marwick 2003, 114–119.

Kansalaiset tunnustivat vahvasti luokkaerot 1960-luvulla, 90 % kansasta ilmoitti erojen olevan olemassa ja tunnustavansa ne. Työväenluokkaan kuulumisen tarkoitti pitkälle sitä, että työnteko oli raskasta käsin tehtävää työtä, ja luokkaan kuulumisen linkitettiin yhä vahvasti Labour-puolueeseen sekä ammattiyhdistysliikkeeseen.⁴² Työväenluokan parantunut taloudellinen asema lähensi sitä hieman keskiluokkaan, mutta erot olivat selkeät. Eniten eroja olikin havaittavissa sukupolvien välillä, nuorten ja vanhempien ajatusmaailmat erosivat yhä enemmän toisistaan⁴³. Sukupolvien erot on helposti pääteltävissä, koska 1960-luvun nuoret eivät olleet kokeneet sota-aikaa ja mm. siitä seurannutta säännöstelyä.

Labour-puolue voitti vaalit vuonna 1964 ja pääministeriksi nousi Harold Wilson. Häntä on luonnehdittu varsin hyväksi johtajaksi. Wilsonin aikana Britannian talous osoitti pieniä elpymisen merkkejä vuosina 1966–67, mutta samalla maa koki pahoja pettymyksiä. Suurin pettymys oli EEC-neuvotteluiden kariutuminen toistamiseen, kun jälleen Ranskan presidentti Charles de Gaulle käytti veto-oikeuttaan ja esti Britannian hyväksymisen jäseneksi.⁴⁴

1960-luvun tullessa päätökseen yhteiskunta oli muuttunut huomattavasti vapaamielisemmäksi kuin aikaisempina vuosikymmeninä. On tärkeää kuitenkin muistaa, että suuri osa kansasta oli tottunut vanhoihin traditioihin, eivätkä muutokset ajatusmaailmoissa tapahtuneet äkillisesti⁴⁵. Yksi näkyvimmistä muutoksista yhteiskunnassa olivat varmasti uudet arkkitehtuuriset asuin- ja toimistorakennukset. Monien kaupunkien keskustoissa tehtiin muutostöitä, jotka ajan arkkitehtien mielestä edustivat edistystä⁴⁶. Vaikka 1960-luku oli yleisesti Britanniassa vaikeata aikaa, nostatti vuonna 1966 voitettu jalkapallon maailmanmestaruus mielialoja varsin korkealle.

⁴² Marwick 2003, 124, 127 & 129.

⁴³ Morgan 2001 a, 259.

⁴⁴ Clarke 1996, 313; Morgan 2001 a, 250, 266 & 272-273.

⁴⁵ Marwick 2003, 122–123.

⁴⁶ Marwick 2003, 93.

2.3 Britannia aallon pohjalla - 1970-luku

Vuonna 1970 valtaan pääsivät konservatiivit Edward Heathin noustessa pääministeriksi. Tuleva vuosikymmen oli Britannialle haasteellinen. Leimansa 1970-luvulle antoivat öljykriisi, IRA:n terroristi-iskut, ay-liikkeen ja hallituksen väliset riidat sekä lisääntyvä työttömyys.

Britannia hyväksyttiin viimein vuonna 1973 EEC:n jäseneksi. Kaksi edellistä liittymisyrittäystä olivat epäonnistuneet Ranskan presidentin de Gaullen käytettyä veto-oikeuttaan Britanniaa vastaan. Ranska oli viimein saanut uuden presidentin vuonna 1969, kun George Pompidou nousi virkaan, ja Heath tajusi, että nyt Britannialla oli mahdollisuus tulla hyväksytyksi talousliittoon⁴⁷. Britanniaassa ajateltiin vaikean taloudellisen tilanteen takia, että ulosjääminen talousliitosta voisi koitua maalle kohtalokkaaksi. Silti osa konservatiiveista ei kannattanut liittymistä. Erityisesti Brysselissä tapahtuvaa päätöksentekoa pidettiin yleisesti outona, ja suuri osa kansastakin oli liittymistä vastaan.⁴⁸

1970-luvun alku oli ongelmallinen uudelle hallitukselle. Hiilikaivostyöntekijät menivät lakkoon tammikuussa vuonna 1972. Lakon ajankohta paransi kaivoslaisten asemia taistelussa. Elettiin siis keskitalvea, ja Britannia oli edelleen varsin riippuvainen hiilestä energian lähteenä. Lakkolaiset olivat hyvin organisoituneet, huomattavasti paremmin kuin poliisi. Lopulta hallituksen oli taivuttava ja annettava kaivoslaisille tuntuvat palkankorotukset.⁴⁹ Hallituksen tilannetta huononsi entisestään jatkuva julkisen kulutuksen kasvu, etenkin NHS tarvitsi enemmän rahaa menojensa kattamiseen ja koulutusmenot kasvoivat 1970-luvun alussa⁵⁰.

⁴⁷ Clarke 1996, 342; Childs 2001, 172.

⁴⁸ Morgan 2001 a, 339-341.

⁴⁹ Morgan 2001 a, 325-328.

⁵⁰ Morgan 2001 a, 318.

Öljykriisi vuonna 1973 sai lopulta koko saarivaltakunnan sekaisin. Opec-valtiot päättivät nostaa huomattavasti öljyn hintaa⁵¹. Seurauksena öljyn hinnan korotuksesta oli inflaation kiihtyminen sekä Britanniassa että monissa muissakin läntisen maailman maissa. Korkeimmillaan inflaatioaste oli vuoden 1975 kesällä - 27 %⁵². Öljykriisin seurauksena Britanniassa päätettiin siirtyä mm. kolmen päivän työviikkoon, mainosvalojen käyttö kiellettiin energian säästämisen takia ja autojen nopeusrajoituksia pienennettiin polttoaineen säästämiseksi⁵³. Britannian tilannetta helpotti lopulta Pohjanmeren öljyn hyödyntäminen 70-luvun mittaan, näin maa ei joutunut turvautumaan tuontiöljyyn.⁵⁴

Yhteiskunnassa keskeisiksi ilmiöiksi nousivat 1970-luvulla rasismi, rotujännitteet sekä terrorismi. Pohjois-Irlanti oli melkein kaaoksen tilassa. Alue oli taantunut, siellä esiintyi paljon väkivaltaa ja se oli taloudellisesti muita Britannian alueita jäljessä. IRA:n pommi-iskut levisivät lopulta myös Englantiin, jonka seurauksena aiheutui useita kuolonuhreja. Kasvava maahanmuutto oli synnyttänyt uusia etnisiä vähemmistöjä, ja osa maahanmuuttajista asui huonoilla lähes slummimaisilla asuinalueilla. Kasvava tyytymättömyys lisäsi näin rikollisuutta ja väkivaltaa. Rasismi todettiin edelleen ongelmaksi, etenkin työväenluokan valkoihoiset miehet kiinnostuivat National Frontin ajatuksista⁵⁵.

Työttömyys vaivasi eniten jo aikaisemmin mainittua Pohjois-Irlantia, Skotlantia, Walesia sekä Englannin pohjoisia sekä koillisia osia. Myös työttömyyden suhteen Britannia oli alueellisesti jakautunut. Etelä-Englannilla meni taloudellisesti paremmin kuin muilla osilla kansakuntaa.⁵⁶

Luokkien väliset erot olivat 1970-luvun mittaan selkeästi esillä. Luokkatietoisuus brittiläisessä yhteiskunnassa juontaa juurensa kaukaa, ja se jatkoi vahvasti

⁵¹ Childs 2001, 174.

⁵² Floud & McCloskey 1994, 70-71.

⁵³ Matikainen 2002.

⁵⁴ Clarke 1996, 352.

⁵⁵ Morgan 2001 a, 267. National Front on äärioikeistolainen rasistinen poliittinen järjestö.

⁵⁶ Floud & McCloskey, 1994, 202-203.

eloaan. Luokat jakautuivat pääasiassa ylä-, keski- ja työväenluokkaan, ja luokilla saattoi olla myös omia alaluokkia (esimerkiksi ylempi keskiluokka). Vuosien saatossa luokkien rajat olivat hämärtyneet ja siirtymät esimerkiksi työväenluokasta keskiluokkaan olivat yleistyneet. Luokkaerot tulivat kuitenkin selkeästi esille vielä poliittisessa elämässä⁵⁷. Työväenluokkaan kuulunut äänesti usein Labour-puoluetta ja ylemmät luokat kannattivat enemmän konservatiiveja.

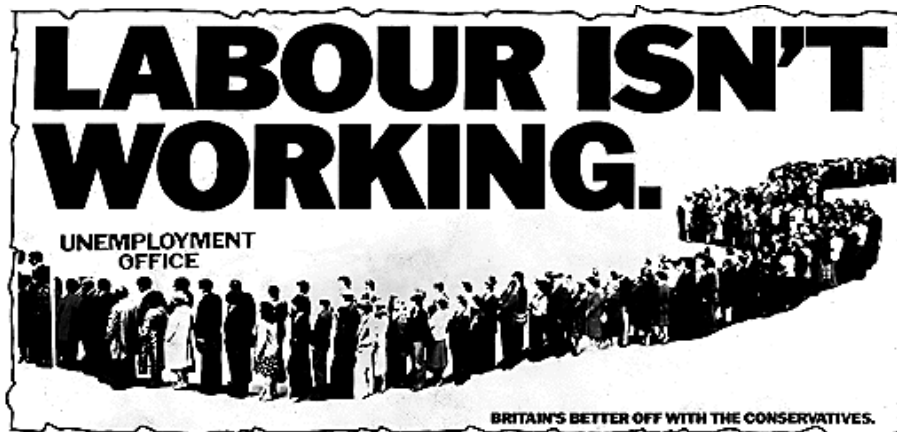
Konservatiivien aikaa vuosina 1970–1974 seurasi Labourin valtakausi. Pääministereinä Labourin kaudella vuosina 1974–1979 toimivat Harold Wilson sekä James Callaghan. Vuosi 1979 osoittautui Labour-puolueelle vaikeaksi vuodeksi. Lakkoilun vuoksi teollisuus menetti monia työpäiviä ja samalla se koki pahoja taloudellisia tappioita⁵⁸. Samaan aikaan maahan vaikutti kansainvälinen taloudellinen taantuma, joka heikensi Britannian taloutta entisestään. Vaikean tilanteen seurauksena päätettiin järjestää uudet vaalit, joissa konservatiivit ottivat voiton uuden johtajansa Margaret Thatcherin johdolla. Konservatiivien pitkä hallituskausi sai alkunsa, ja Labour-puolue tuli pysymään oppositiossa aina vuoteen 1997 asti.

2.4 Britannia Thatcherin vallassa - vuodet 1979–1985

Konservatiivit saivat selvän vaalivoiton vuoden 1979 parlamenttivaaleissa. Heidän vaalikampanjointi pyrki osittain Labour-puolueen mustamaalaamiseen. Konservatiivit hakivat aktiivisesti vaalivoittoa eivätkä keinot välttämättä olleet hienovaraisia (kuva 1.).

⁵⁷ Marwick 2003, 174.

⁵⁸ Marwick 2003, 227.

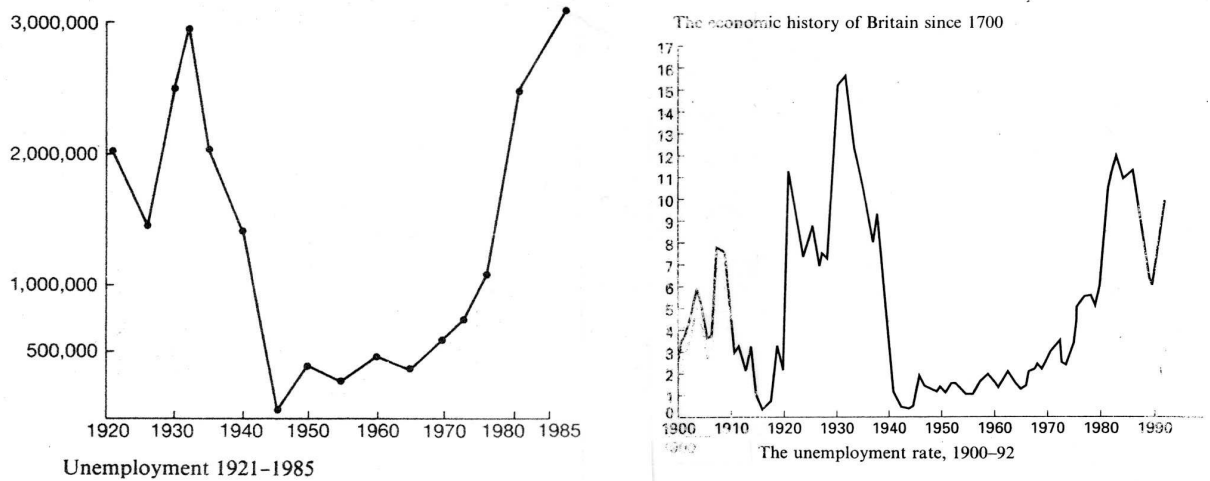
Kuva 1. Konservatiivien vaalijuliste. Election posters (www).

Margaret Thatcher alkoi ajaa uutta politiikkaa välittömästi valtaan päästyään. Uusi hallitus syytti huonosta taloudellisesta tilanteesta keynesiläistä talouspolitiikkaa⁵⁹, jota oli noudatettu jo useita vuosikymmeniä. Thatcher nosti pinnalle uusia ideoita; hän halusi leikata julkisia menoja sekä laskea tuloveroastetta, ja samalla hän painotti yrittämisen tärkeyttä. Hänen uuden politiikkansa keskiössä oli individualismi, jossa jokaisen ihmisen tulisi pitää mahdollisemman hyvin huolta itsestään ja pärjätä omillaan. Konservatiiveilla oli yksinkertainen kaava taloudellisen tilanteen parantamiseen. Julkisen menojen leikkaukset sekä tuloveron lasku lisäisivät yksittäisen kansalaisen varoja, joka taas merkitsisi kulutuksen lisääntymistä. Kulutuksen kasvu taas loisi uusia työpaikkoja.⁶⁰ Thatcherin hallituksen ensimmäinen budjetti iskikin julkista kulutuksen kasvua vastaan, sen tarkoitus oli pitää inflaatio kurissa ja laskea työttömyyttä. Toimet eivät auttaneet, vaan työttömyys jatkoi kasvuaan ja Britannian BKT laski vuosina 1979–1981 2,5 %. Hallituksen oltua virassa yhden vuoden inflaatio oli noussut 20 % tasolle ja julkinen kulutus jatkoi nousuaan erityisesti työttömyydestä johtuvien tukimaksujen takia. Työttömyys läheni vuonna 1981 jo kolmea miljoonaa (Taulukko 1.). Vuoden 1981 talousbudjetin

⁵⁹ Keynes, John Maynard (1883–1943). Taloustieteilijä joka kehitti talouselämän järjestelmää kuvaavan mallin, jonka mukaan valtion osuus raha- ja työllisyyspolitiikassa oli suuri.

⁶⁰ Matikainen 2002; Childs 2001, 215.

tiukat raamit saivat inflaation vihdoin laskuun ja vuonna 1983 se oli enää 5 % tasolla.⁶¹

Taulukko 1. Työttömien määrä & työttömyysprosentti. Halsey, A. H 1987, 38; Floud & McCloskey, 1994, 200.

Thatcherin valtakausi näytti jäävän lyhyeksi, hänen suosionsa oli pohjalukemissa 1980-luvun alussa. Tilanne muuttui kuitenkin täysin vuonna 1982. Argentiina halusi Britannialle kuuluvat Falklandin saaret itselleen, ja se päätti vallata ne itselleen. Thatcher päätti vallata saaret takaisin, ja hän sai näin käännettyä huomion sisäpolitiikasta ulkopolitiikkaan.⁶² Falklandin takaisinvaltausta kannatti 83 % briteistä⁶³. Operaatio onnistui, kansallisylypeys kohosi ja Thatcher kykeni palauttamaan oman suosionsa. Vuoden 1983 vaaleissa konservatiivit saivat vielä selkeämmän voiton kuin vuonna 1979.⁶⁴ Osasy konservatiivien voitolle oli myös Labour-puolueen sisäiset ristiriidat.

Thatcher oli vakiinnuttanut valtansa vuonna 1983 ja hänellä oli vahva ote omasta hallituksestaan. Vuodesta 1983 lähtien ns. thatcherismi⁶⁵ pääsi valloilleen.

⁶¹ Morgan 2001 a, 445-448; Oakland 1992, 143-144.

⁶² Cawood 2003, 363.

⁶³ Morgan 2001 a, 458.

⁶⁴ Cawood 2003, 363.

⁶⁵ Thatcherin politiikasta kehitettiin nimitys thatcherismi. Suuntaus korosti mm. vapaan markkinatalouden harjoittamista, valtion omistuksessa olevien yritysten yksityistämistä sekä Ayliikkeen vastustamista. Ks. esim. Thatcher, Margaret (www).

Thatcher aloitti valtion yritysten yksityistämisen, ja vuoteen 1987 mennessä monet keskeiset valtion omistamat yritykset (mm. British Telecom, British Gas, British Airways sekä Jaguar) oli yksityistetty. Yksityistämisen tärkeimmät motiivit olivat mm. yritysten suorituskyvyn parantaminen sekä valtion kassan kartuttaminen myynnistä saaduilla voitoilla.⁶⁶ Thatcher iski myös ay-liikettä vastaan, vuoden 1984 kaivostyöläisten lakossa hän päätti näyttää hallituksen vahvuuden. Lopulta hallitus selvisi vuoden kestäneestä väkivaltaisesta lakosta voittajana, eivätkä kaivostyöläiset saavuttaneet uusia etuuksia.⁶⁷

Yhteiskunnassa tapahtui paljon muutoksia 1980-luvulla. Maa oli jakautunut edelleen rikkaaseen etelään ja köyhempään pohjoiseen, Pohjois-Irlanti oli edelleen selvästi taantunut alue taloudellisesti. Työttömyysprosentti oli korkea ja sosiaaliset ongelmat lisääntyivät.⁶⁸ Perinteisillä teollisuusalueilla taantuminen näkyi yhä voimakkaampana, esimerkiksi Rotherhamin teollisuuskaupungissa hiili- ja terästeollisuuden työpaikat laskivat vuosina 1981–1987 yli 50 %⁶⁹. Britannia oli edelleen vahvasti luokkatietoinen yhteiskunta, ihmiset tiedostivat edelleen oman luokkansa. Rotuasiat olivat myös esillä Britanniassa pitkin 1980-lukua, mellakoita esiintyi mm. Lontoossa, Manchesterissa, Birminghamissa sekä Newcastleessa⁷⁰. Yleisen turvallisuuden koettiin selvästi laskeneen, ja erityisesti vanhuksat ja naiset pelkäsivät yhä enemmän liikkua pimeään aikaan ulkona. Varsinkin lapsista oltiin huolestuneita. Lasten hyvinvointia uhkasi yhä enemmän köyhyys, huumeet, avioerot, fyysinen väkivalta ja hyväksikäyttö.⁷¹ IRA:n pommi-iskut jatkuivat pitkin 1980-lukua tappaen useita britti-sotilaita ja siviilejä.

Työväenluokka koki 80-luvulla muutoksia. Merkillepantavaa oli, että työväenluokka oli jakautunut selvästi erilaisiin osiin. Työväenluokan sisällä syntyi erilaisia jakoja; esimerkiksi miehet & naiset, mustat & valkoiset sekä

⁶⁶ Childs 2001, 244.

⁶⁷ Childs 2001, 236–238.

⁶⁸ Marwick 2003, 248, 256; Morgan 2001 b, 446.

⁶⁹ Charlesworth 2000, 38.

⁷⁰ Childs 2001, 224–225.

⁷¹ Marwick 2003, 309–311.

maantieteellinen jako muokkasivat ryhmistä erilaisia.⁷² Työväenluokkaan kuuluvien määrä oli laskussa, ja vastaavasti keskiluokkaan kuuluvien määrä kasvoi⁷³. Yksi oleellinen työväenluokkainen piirre oli jalkapallohuliganismi. Jalkapallo oli siirtynyt 1900-luvulle tultaessa vahvasti työväenluokan miesten ihanteeksi. Samalla se loi varsinkin miesten keskuudessa yhteistä identiteettiä.⁷⁴ Työttömien nuorten miesten aggressiivisuus purkautui usein jalkapallopelin yhteydessä. Ilmiöstä tuli lopulta maailmanlaajuinen, eikä kuolonurheiltakaan välttytty. Seurauksena huliganismista oli englantilaisten seurajoukkueiden sulkeminen pois kansainvälisistä peleistä 1980-luvun puolivälissä.⁷⁵

3. *Auf Wiedersehen, Pet*-sarjan syntyhistoria

3.1 Ideasta tuotannoksi

Pierre Sorlin toteaa, että tutkittaessa elokuvaa, tutkijan pitää selvittää elokuvan koko elämänkaari.⁷⁶ Käsittelen seuraavassa luvussa kuinka *Auf Wiedersehen, Pet* sai alkunsa ja millainen oli sen saama vastaanotto Britanniassa.

Auf Wiedersehen, Pet idean keksi Franc Roddam vieraillessaan kotiseudullaan Koillis-Englannissa vuonna 1977. Työllisyystilanne juuri Koillis-Englannissa, joka tunnettiin myös nimellä ”työläisten tukikohta”, oli erityisen huono. Roddam sai kuulla, että moni perheellinen työväenluokkaan kuulunut mies joutui lähtemään kotiseudultaan ulkomaille etsimään työtä.⁷⁷ Vuonna 1977 Britanniassa piti valtaa Labour-puolue, eikä se pystynyt toimillaan edesauttamaan taloudellisen tilanteen paranemista.

⁷² Glynn 1996, 180.

⁷³ Marwick 2003, 278.

⁷⁴ Munt 2000, 221.

⁷⁵ Marwick 2003, 294–296.

⁷⁶ Salmi 1993, 174.

⁷⁷ Roddam & Waddell 2003, 11.

Kuultuaan työllisyystilanteesta Roddam päätti lähteä itse Saksaan tarkistamaan millaisissa olosuhteissa miehet Länsi-Saksassa elivät. Hän halusi kerätä aineistoa, jotta mahdollinen televisiotuotanto olisi piirteiltään realistinen. Lopulta Roddam päätyi ystävänsä kanssa Stuttgartiin, jossa hän vietti kaksi viikkoa asuen parakissa, ja tarkkaili samalla englantilaisten työmiesten elämää.⁷⁸

”Se oli uskomaton kokemus. Miehet asuivat kuin saksalaisilla sotavankileireillä. Siellä me olimme ylpeiden englantilaisten työmiesten kanssa, jotka olivat joutuneet lähtemään töihin Saksaan ja asumaan samoissa parakeissa turkkilaisten ja kreikkalaisten kanssa... Näin tilanteessa suurta ironiaa. Saksaa vastaan sotineiden ihmisten lapset joutuivat menemään uudelleenrakentamaan maata, jonka heidän isät ja isoisät olivat tuhonneet maan tasalle.”⁷⁹

Idea sarjasta jäi hautumaan muutamaksi vuodeksi, kunnes vuonna 1979 Margaret Thatcherin vaalivoitto ja sitä seurannut aika sai projektille vauhtia⁸⁰. Thatcherin tullessa valtaan työttömyys lähti kovan kasvuun. Moni britti päätti lähteä työsiirtolaisiksi ulkomaille, koska Britanniaa kohtasi taloudellisesti vaikeat ajat.

Roddam otti yhteyttä Los Angelesissa asuviin englantilaisiin käsikirjoittajiin Dick Clementiin ja Ian La Frenaisiin. He innostuivat Roddamin ideasta ja päättivät alkaa kehittämään sarjaa. La Frenais oli sitä mieltä, että sarja tulisi sisältämään yhteiskunnallisen viestin sekä sen tarkoituksena olisi ottaa kantaa vallitsevaan tilanteeseen.⁸¹ La Frenais totesikin seuraavaa:

⁷⁸ Roddam & Waddell 2003, 11–12.

⁷⁹ Roddam & Waddell 2003, 12.

⁸⁰ Roddam & Waddell 2003, 13.

⁸¹ Roddam & Waddell 2003, 13–15.

”Tarkoituksenamme ei ollut tehdä sarjasta poliittista, mutta syy miksi nämä miehet olivat Saksassa, oli tavallaan poliittinen, siksi politiikkaa ei sarjassa voinut jättää huomioimatta.”⁸²

Ensimmäistä tuotantokautta alettiin kuvata elokuussa vuonna 1982. Kuvauspaikkana Saksassa toimi pääasiassa Hampurin kaupunki, vaikka tapahtumat sijoittuivat Düsseldorfiin. Sarjan toinen pääasiallinen kuvauspaikka oli Elstreen studioilla Englannissa, jonne rakennettiin täysin ”saksalainen” työmaa rakennustyömaakuvauksia varten.⁸³

Ensimmäisen tuotantokauden kuvauksien aikana päätettiin, että sarja tulee saamaan jatkoa. Oleellinen kysymys oli, että minne toisen tuotantokauden tapahtumat tulisi sijoittaa. Lopulta Clement ja La Frenais päättivät, että tapahtumat sijoittuisivat Englantiin ja Espanjaan.⁸⁴

Sarjan toisen tuotantokauden kuvaaminen aloitettiin keväällä vuonna 1985. Kuvauspaikkoina toimivat Nottingham, Newcastle sekä Espanjassa Marbellan kaupunki.⁸⁵ Costa del Solin aurinkorannikolla sijaitsevat kaupungit olivat kuuluisia nimenomaan Britanniasta paenneista rikollisista. Britannian ja Espanjan välinen rikollisten palautussopimus oli mennyt umpeen vuonna 1978, eikä sitä ollut uusittu, ja näin maasta paenneet rikolliset pystyivät elämään vapaasti Espanjassa.⁸⁶

⁸² Roddam & Waddell 2003, 14–15.

⁸³ Roddam & Waddell 2003, 31–36.

⁸⁴ Roddam & Waddell 2003, 70.

⁸⁵ Roddam & Waddell 2003, 73 & 76.

⁸⁶ The Guardian 11.4.2005.

3.2 Sarjan saama vastaanotto

Auf Wiedersehen, Pet-sarja ilmestyi televisioon ensimmäistä kertaa 11.11.1983. Lähetyspäiväksi tuli perjantai, ja ajankohdaksi kello 21. Lähetysaika ihmetytti monia sarjan näyttelijöitä sekä ohjaajaa Roger Bamfordiakin. Jimmy Nail, joka näytteli sarjassa roolihahmoa nimeltä Oz, kommentoi seuraavasti kun hän kuuli sarjan suunnitellun lähetysajankohdan:

”Perjantai-iltana? Minun kaverini ovat ainakin silloin kännissä. Kukaan pirulainen ei kyllä tule katsomaan sarjaa!”⁸⁷

Lopulta ensimmäisen jakson yleisömäärät olivat hyvät, hieman vajaat yksitoista miljoonaa katsojaa. Sarjaa katsottiin enemmän Pohjois-Englannissa kuin eteläosissa. Seuraavien jaksojen katsojaluvut putosivat hieman ensimmäisen jakson luvuista, ja ITV:n televisiojohtajat miettivät kannattaisiko sarjaa siirtää myöhäisempään perjantai-iltaan. Perusteena ei ollut niinkään laskeneet katsojaluvut, vaan ongelmaksi koitui sarjassa Koillis-Englannista kotoisin olevien hahmojen murre. Suurin osa englantilaisista ei todellakaan ymmärtänyt ns. geordie-murretta.⁸⁸ Sarjassa Newcastlelta tulleita roolihahmoja, Ozia, Nevilleä ja Dennisiä, näyttelleet Jimmy Nail, Kevin Whately ja Tim Healy olivat oikeasti lähtöisin Koillis-Englannista, joten heidän murteensa oli aitoa. Murreasia nostetaan esille myös sarjassa, kun yksi hahmoista Bomber, joka on kotoisin Lounais-Englannista, kertoo oman mielipiteensä geordie-murteesta:

” On helpompaa oppia saksaa kun ymmärtää geordieta.”⁸⁹

Täytyy todeta, että ilman tekstitystä koillisenglantilaisen puheen seuraaminen olisi ollut erityisen vaikeaa. Itse sarjassakin murteesta vitsaillaan useaan

⁸⁷ Roddam & Waddell 2003, 46.

⁸⁸ Roddam & Waddell 2003, 59.

⁸⁹ *Auf Wiedersehen, Pet* 1983, jakso 4., Geordie on kutsumanimi Newcastlelta kotoisin oleville ihmisille.

otteeseen ja keskustellaan kuinka muualta kotoisin olevien englantilaisten on vaikea ymmärtää Koillis-Englannin murretta.

Lehdistö kiinnitti huomiota sarjaan nopeasti, ja lähes kaikki sanoma- ja iltapäivälehdet kirjoittivat sarjasta positiiviseen sävyyn. Sarjan saamaa julkisuutta pidettiin tässä vaiheessa tervetulleena. Jokaisella oli omat mielipiteensä miksi sarjasta tuli niin suosittu. Näyttelijä Tim Healyn mielestä sarja oli suosittu, koska se oli aito työväenluokkainen televisio-ohjelma.⁹⁰ Britanniassa työväenluokkainen elämäntyyli oli 1980-luvulle tullessa ollut murroksessa jo muutamia vuosikymmeniä. Sarja varmasti vahvisti työväenluokkaista identiteettiä ja saattanut työväenluokan tilanteen yleiseen tietoisuuteen. Siksi se on varmaan vedonnut televisionkatsojiin.

Toisen tuotantokauden ensimmäinen jakso esitettiin televisiossa 9.2.1986. Katsojaluvut olivat korkeammat kuin ensimmäisellä tuotantokaudella ja parhaimmillaan sarjaa katsoi kerrallaan 33 % Britannian kaikista mahdollisista televisionkatsojista.⁹¹ Daily Mirrorin Hilary Kingsley kirjoitti sarjasta 22.2.1986 seuraavasti:

”Sanon tämän mielelläni, tervetuloa takaisin *Auf Wiedersehen, Pet*. On mukava saada heidät takaisin kotiini, niin kauan kun vierailu kuitenkin kestää kuitenkin vain tunnin.”⁹²

Toisen tuotantokauden korkeammat katsojaluvut selittyvät sillä, että hyvin moni televisiota ja viihdemaailmaa seurannut britti oli tietoinen sarjasta. Ensimmäisen tuotantokausi loi sarjasta menestyksen ja nosti sen näyttelijät julkisuuden valokeilaan.

⁹⁰ Roddam & Waddell 2003, 66.

⁹¹ Roddam & Waddell 2003, 93 & 102.

⁹² Kingsley 1986.

4. Britit työsiirtolaisina Länsi-Saksassa 1980-luvulla

Ensimmäisessä temaattisessa käsittelyluvussa tarkastelen millaisen kuvan *Auf Wiedersehen, Pet*-televisiosarja antaa brittiläisten vierastyöläisten asemasta ja elämästä Länsi-Saksassa vuonna 1982. Luvun tarkoituksena on antaa kattava kuva brittiläisen työmiehen elämästä ja asennoitumisesta vierasta maata kohtaan. Olen jakanut luvun neljään alalukuun, jotka käsittelevät pääasiassa vierastyöläisten asumisolosuhteita, virallista asemaa, asenteita sekä vapaa-ajan viettoa.

4.1 Työntekijöiden värväminen ja ulkomaalaisten määrä Länsi-Saksassa

Auf Wiedersehen, Pet-sarja alkaa tilanteesta, jossa sarjan kolme päähahmoa Koillis-Englannista, Dennis, Neville ja Oz, ovat menossa tekemään töitä Länsi-Saksaan, koska Koillis-Englannissa on erittäin huono työllisyystilanne. Lopulta ylitettyään lautalla Englannin kanaalin, ja päästyään Hollantiin miehet menevät huoltoasemalle, minne on kokoontunut paljon englantilaisia työntekijöitä⁹³. Dennis on tilanteessa hieman ironinen, ja toteaa Nevilille seuraavasti:

”Katsopas Neville, siinä näet englantilaisen työvoiman huippuosajat, vai mitä?”⁹⁴

Samalla huoltoasemalla miehet tapaavat saksalaisen työvälittäjän, joka hankkii rakennusalan työntekijöitä eripuolille Länsi-Saksaa saksalaisten yritysten toimeksiannosta.⁹⁵ Tiedonkeruumatkallaan Länsi-Saksassa Franc Roddam pani merkille, että työntekijät palkattiin töihin juuri samanlaisella tavalla. Yleinen käytäntö oli, että työnvälittäjä järjesti töitä rajan läheisyydessä ja sitä mukaa työmiehet lähtivät jatkamaan matkaansa lopulliseen määränpäähän⁹⁶. Lopullinen

⁹³ *Auf Wiedersehen, Pet* 1983, 1. jakso.

⁹⁴ *Auf Wiedersehen, Pet* 1983, 1. jakso.

⁹⁵ *Auf Wiedersehen, Pet* 1983, 1. jakso.

⁹⁶ Roddam & Waddell 2003, 12.

työpaikka selvisi vasta usein, kun otettiin yhteyttä työnvälittäjään. Moni vierastyöläiseksi lähtenyt joutui siis elämään epätietoisuudessa oman työpaikkansa toimenkuvan ja työpaikan sijainnin suhteen. Länsi-Saksan hallituksen ehtona ulkomaalaisen työvoiman hankkimiselle oli ainoastaan se, ettei saksalaisia työntekijöitä ollut tarjolla⁹⁷. Avoimet työpaikat tuli siis antaa ensisijaisesti saksalaisille.

Ulkomaalainen työvoima oli, sekä Länsi-Saksalle ja muullekin Länsi-Euroopalle tärkeää. Ilman vierastyöläisten suurta joukkoa palkat olisivat lähteneet nousuun, koska työvoiman tarjonta ja kysyntä eivät olisi vastanneet. Palkkojen nousun myötä talouskasvu olisi monessa valtiossa taantunut paikalleen ja inflaatio alkanut nousemaan.⁹⁸ Länsi-Saksan vierastyöläisjärjestelmä kehittyi yhdeksi organisoiduimmista järjestelmistä Euroopassa toisen maailmansodan jälkeen. Maa alkoi värvätä ulkomaalaista työvoimaa vuodesta 1948 lähtien. Vuoteen 1982 tultaessa Länsi-Saksassa asui jo 4,7 miljoonaa ulkomaalaista asukasta.⁹⁹ 1970-luvulla noin yksi kolmesta Länsi-Euroopan vierastyöläisestä työskenteli Länsi-Saksassa. Ulkomaalaisen työvoiman käytöllä oli Saksassa pitkät perinteet. Ensimmäisen kerran vierastyöläisiä tuli jo Saksaan 1800-luvun loppupuolella, jolloin maan teollisuus koki ensimmäisen suuren teollistumisbuumin.¹⁰⁰ *Auf Wiedersehen*, Pet noudattaa realistista linjaa sen suhteen että tapahtumat sijoittuvat Länsi-Saksaan, jossa ulkomaiselle työvoimalle oli oikeastikin kysyntää.

4.2 Vierastyöläisten asema Länsi-Saksassa ja Düsseldorfin tilanne

Auf Wiedersehen, Pet-sarjassa Dennis oli päättänyt, että hän, Neville ja Oz menisivät töihin Düsseldorfiin. Düsseldorf sijaitsee lähellä Hollannin vastaista rajaa, joten he pääsisivät mahdolliselle työpaikalleen nopeasti. Dennisin mielestä

⁹⁷ Thomas 1982, 122.

⁹⁸ Castles 1986, 772.

⁹⁹ Castles 1986, 768–769.

¹⁰⁰ O’Loughlin 1980, 253 & 255.

Düsseldorf olisi heille myös paras paikka, koska siellä on vanhakaupunki ja parhaat baarit.¹⁰¹ Taka-ajatuksena monella englantilaisella on varmaan ollut Düsseldorfin sijainti, sinne oli Britanniasta kohtuullisen helppo päästä, kaupungin koko on luultavasti myös houkutellut brittejä (Kartta 2.).

LÄNSI-SAKSAN KARTTA

Kartta 2. Länsi-Saksan kartta. Bark & Gress 1989, 6.

Värväyksen jälkeen Dennis, Neville ja Oz aloittavat matkan kohti Düsseldorfissa sijaitsevaa rakennustyömaata. Pienten vaikeuksien jälkeen he päätyvät työmaalle myöhässä. Miehet ottavat puheeksi työmaajohtajan kanssa asuinjärjestelyt. Dennis ehdottaa, että voisivatko he kirjautua ensin hostelliin ja aloittaa sen jälkeen työnteon.¹⁰² Työmaajohtaja vastaa kylmästi:

”Hostelli on täynnä, teidän pitää asua työmaalla... viekää tavaranne parakkiin”¹⁰³

¹⁰¹ Auf Wiedersehen, Pet 1983, 1. jakso.

¹⁰² Auf Wiedersehen, Pet 1983, 1. jakso.

¹⁰³ Auf Wiedersehen, Pet 1983, 1. jakso.

Auf Wiedersehen, Pet:in tapahtumat sijoittuvat siis Düsseldorfin kaupunkiin. Sarjassa ensimmäisessä jaksossa viitataan siihen, että kaupungissa on paljon turkkilaista työvoimaa. Todellisuudessa turkkilaiset olivat kaupungin toiseksi suurin ulkomaalainen väestöryhmä. Koko Düsseldorfin asukasmäärästä vuonna 1978 noin 11 % oli ulkomaalaisia. Suurin ulkomaalaisryhmä oli jugoslaavit reilun 20 % osuudella ja turkkilaisia oli hieman vajaat 20 %. Brittien tarkkaa lukumäärää ei ole tiedossa, koska heitä ei ole eritelty omaksi väestöryhmäkseen. Britit ovat laitettu kategoriaan: muut väestöryhmät, jonka yhteenlaskettu osuus kaikista ulkomaalaisista Düsseldorfissa oli hieman vajaat 30 %.¹⁰⁴ Hyvin luultavasti vuoteen 1980 ja 1981 Brittien lukumäärä lisääntyi Länsi-Saksassa ja Düsseldorfissakin, johtuen Britannian taloudellisesta ahdingosta, joka pakotti entistä enemmän ihmisiä lähtemään pakoon uhkaavaa työttömyyttä.

Stephen Castles toteaa artikkelissaan Länsi-Euroopan vierastyöläisistä, että työnantajan tuli Länsi-Saksan lain mukaan järjestää vierastyöläisille majoitus. Työläiset majoitettiin yleensä hostelleihin tai työmaan lähellä sijaitseviin parakkeihin.¹⁰⁵ Miehet päätyvät lopulta työmaalla sijaitsevaan parakkiin. *Auf Wiedersehen, Pet*:in tekee mielenkiintoiseksi pientenkin yksityiskohtien realistinen noudattaminen, kuten tässä tapauksessa asuinolojen suhteen.

Miehet lähtevät etsimään itselleen parakkia, johon he voivat asettua aloilleen. Dennis kysyy vastaantulevalta mieheltä, että mihin parakkiin heidän kannattaisi asettautua.¹⁰⁶ Vastaja on yksi sarjan päähahmoista, Bomber, joka vastaa:

”Minä asettuisin tuohon viereiseen parakkiin, koska kaikkia muita asuttavat turkkilaiset. Kutsummekin aluetta Kashbahiksi.”¹⁰⁷

¹⁰⁴ O’Loughlin 1980, 259–260.

¹⁰⁵ Castles 1986, 768.

¹⁰⁶ *Auf Wiedersehen, Pet* 1983, 1. jakso.

¹⁰⁷ *Auf Wiedersehen, Pet* 1983, 1. jakso. Kashbah on muureilla ympäröity vanha islamilainen kaupunki.

Länsi-Saksassa oli 1980-luvulle tultaessa paljon turkkilaisia työntekijöitä. Länsi-Saksa oli tehnyt Turkin ja muiden EEC:n ulkopuolella olevien Välimeren valtioiden kanssa erityisiä työvoimanvärväyssopimuksia. Turkkilaisten osuus kaikista ulkomaalaisista Länsi-Saksassa oli suurin, vuonna 1982 Länsi-Saksan kaikista ulkomaalaisesta turkkilaisten osuus oli noin yksi kolmasosa.¹⁰⁸ EEC-maitten välinen työvoimaliikkuvuus oli helpommin järjestettävissä, koska talousliiton tavoitteenahan on ollut helpottaa EEC-maiden välistä työvoiman vapaata siirtävyyttä. Näin erityiset työvoimasopimukset eivät ole olleet EEC-maiden asukkaille välttämättömiä.

Dennis, Neville ja Oz astuvat sisään parakkiin, joka on sisustukseltaan erittäin karu, muistuttaen hieman sodanaikaista vankilaparakkia. Miehet katsovat näkymää silmät pyöreinä.¹⁰⁹ Oz päättää ottaa tilanteen huumorin kannalta ja sanoo:

”Alamme kaivamaan pakotunnelia tänä iltana... Ongelmana tulevat kuitenkin olemaan koirat, ja sekin pitää ratkaista minne voimme laittaa kaivamisesta tulevat hiekat? ... Niin, ja me tarvitsemme väärennetyt paperit sekä siviilivaatteet.”¹¹⁰

Kun Franc Roddam keräsi aineistoa *Auf Wiedersehen, Pet*:iä varten ja hän asui kaksi viikkoa työmaaparakissa ystäviensä kanssa, hän totesi myös, että parakit olivat kuin vankileireillä. Lopulta sarjan kuvauksien alettua, *Auf Wiedersehen, Pet*:in käsikirjoittajat Clement ja La Frenais halusivat jatkaa realistisella linjalla. Parakki jossa miehet tulisivat näyttämään, rakennettiin muistuttamaan lähes täysin saksalaista asuinparakkia, joita oli käytössä Länsi-Saksan työmailla. Realistisuuden korostamisessa menttiin lopulta niin pitkälle, että kuvauksissa

¹⁰⁸ Castles 1986, 768–769

¹⁰⁹ *Auf Wiedersehen, Pet* 1983, 1. jakso.

¹¹⁰ *Auf Wiedersehen, Pet* 1983, 1. jakso.

käytetty asuinparakki rakennettiin ulos, eikä studioon. Lopulta lämmityskin hoidettiin ainoastaan keskellä parakkia sijaitsevan kamiinan avulla.¹¹¹

Parakkien olosuhteet muistuttivat hieman sotavankileiriä (Kuva 2). Tuhannet, jopa kymmenet tuhannet Länsi-Saksaan töihin tulleet miehet elivät kuvan osoittamissa olosuhteissa. He jotka majoittuivat hostelleihin viettivät vapaa-aikansa selkeästi paremmissa olosuhteissa, mutta ymmärrettävästi joutuivat myös maksamaan elämisestään enemmän.

Kuva 2. Realistinen kuva parakista. *Auf Wiedersehen, Pet*. 1983, 1. jakso.

Monella Saksaan tulleella oli varmasti tärkeimpänä intressinä tienata mahdollisemman paljon rahaa, perheen elättämiseksi tai esimerkiksi oman yrityksen perustamista varten, joten asuinpaikalla ei varmaan ollut monessakaan tapauksessa niin suurta merkitystä. Näin todistavat 1970-luvulla tehdyt tutkimuksetkin, joiden mukaan ulkomaalaiset halusivat asua mahdollisimman halvasti ja lähellä työpaikkaansa¹¹².

Auf Wiedersehen, Pet tuo esille millainen oli vierastyöläisten, ja etenkin englantilaisten työmiesten virallinen asema Länsi-Saksassa. Kaikki *Auf*

¹¹¹ Roddam & Waddell 2003, 12 & 36.

¹¹² O'Loughlin 1980, 257.

Wiedersehen, Pet:in seitsemän englantilaista hahmoa tulivat alun perin Länsi-Saksaan väliaikaisiksi työntekijöiksi. He ovat siis ns. itsetyöllistettyjä. Se merkitsi sitä, että työntekijät eivät olleet velvoitettuja maksamaan veroja Länsi-Saksalle, mutta he eivät olleet myöskään oikeutettuja nauttimaan Länsi-Saksan sosiaaliturvan eduista.¹¹³ Asia nostetaan esille mm. jaksossa neljä. Düsseldorfissa sataa vettä eivätkä miehet pääse töihin. Dennis kysyy työmaajohtajalta, saavatko he palkan vaikka ulkona sataa vettä. Työmaajohtaja vastaa terävästi:

”Te olette Saksassa itsetyöllistettyinä. Eli se tarkoittaa yksinkertaisesti: ei työtä – ei palkkaa!”¹¹⁴

Miesten oikeudellisen aseman heikkous nostetaan esille toisenkin kerran. Vierastyöläisille on tapana maksaa palkka kerran viikossa, käteisellä. Palkan maksaa sama henkilö, joka värväsi miehet töihin hollantilaisella huoltoasemalla, ei siis yritys jolle miehet tekevät töitä. Agentti on myöhässä eivätkä miehet ole vielä saaneet rahojaan. Miehet keskustelevat omasta oikeudellisesta asemastaan, joka todetaan varsin mitättömäksi.¹¹⁵

Auf Wiedersehen, Pet:in ensimmäisen tuotantokauden käännekohtaksi muodostui tapahtuma, joka heikensi tuhansien vierastyöläisten asemaa Länsi-Saksassa. Vierastyöläiset olivat saaneet tehdä töitä Länsi-Saksassa verovapaasti, mutta vuonna 1981 tilanne muuttui.¹¹⁶ Sama asia nostetaan esille sarjan viimeisessä jaksossa jossa työmaajohtaja Grunwald kutsuu kaikki miehet koolle keskustelemaan uudesta työlainsäädännöstä:

”Ehkä tiedättekin, että hallituksen asenne vierastyöläisiä kohtaan on muuttunut. Tämä johtuu siitä että Länsi-Saksan työttömyys on lähtenyt nousuun ja haluamme turvata ensisijaisesti työpaikat

¹¹³ Auf Wiedersehen, Pet 1983, jakso 2, 4 & 13.

¹¹⁴ Auf Wiedersehen, Pet 1983, jakso 4.

¹¹⁵ Auf Wiedersehen, Pet 1983, jakso 3.

¹¹⁶ Roddam & Waddell 2003, 42.

saksalaisille... Tähän asti te olette työskennelleet täällä ilman, että olette joutuneet maksamaan veroja tai vakuutuksia. Mutta jos te aiotte jatkossa työskennellä täällä, teidän pitää hakea virallista rekisteröintiä.”¹¹⁷

Länsi-Saksan työttömyys oli aina vuoteen 1980 asti kohtuullisen alhainen, maassa oli noin miljoona työtöntä. Vuodesta lähtien 1980 tilanne kuitenkin muuttui radikaalisti ja työttömyys lähti kasvuun (Taulukko 2.).¹¹⁸ Prosentteissa mitattuna, vuonna 1980 Länsi-Saksan työttömyys oli 2,8 %. Vuoteen 1981 mennessä työttömyys oli noussut 4,0 %, ja vuonna 1982 työttömyysprosentti oli jo 5,6.¹¹⁹ Tilastojen valossa Länsi-Saksan toimet maan sisäisen tilanteen parantamiseksi ovat aivan ymmärrettävät ja johdonmukaiset.

TAULUKKO LÄNSI-SAKSAN TYÖTTÖMYYDESTÄ

Taulukko 2. Länsi-Saksan työttömyys. Bark & Gress 1989, 283.

Sarjassa vain yksi seitsemästä päähahmosta, Wayne päättää lopulta jäädä Länsi-Saksaan töihin¹²⁰. Monelle tieto verovapauden menettämisestä on varmasti saanut heidät lähtemään takaisin kotimaahan.

¹¹⁷ Auf Wiedersehen, Pet 1983, jakso 13.

¹¹⁸ Bark & Gress 1989, 283.

¹¹⁹ Comparative Civilian Labour Force Statistics, 10 Countries, 1960-2004 (www).

¹²⁰ Auf Wiedersehen, Pet 1983, jakso 13.

4.3 Brittiläinen työmies Länsi-Saksassa

4.3.1 Brittien saama arvostus

Länsi-Saksassa työskenteli vierastyöläisiä monella eri teollisuuden alalla. Suurin osa vierastyöläisistä työskenteli vuonna 1979 valmistusteollisuudessa, lukumääräisesti yli puolet, eli 58,7 %. Rakennusteollisuuden palveluksessa työskenteli toiseksi eniten vierastyöläisiä, 10,3 % kaikista vierastyöläisistä.¹²¹ Läheskään kaikki työpaikat eivät varmasti vaatineet suurta ammatillista osaamista, osa valmistusteollisuuden työpaikoista oli liukuhihnahommia, johon saattoi kyetä periaatteessa kuka vain. Franc Roddam havaitsi saman asian keskustellessaan Englannin ja Hollannin välisellä lauttamatkalla vanhan koulukaverinsa kanssa, joka oli menossa Länsi-Saksaan töihin. Roddam kysyi kaveriltaan, minne hän oli menossa töihin, hänen tulevaksi työpaikka tuli olemaan maalitehdas. Roddam ihmetteli sitä suuresti, koska tiesi miehen olevan ammattitaitoinen työmies.¹²² *Auf Wiedersehen, Pet* nostaa esille ainoastaan rakennustyömailla työskentelevät ulkomaalaiset, jotka eivät edustaneet enemmistöä Länsi-Saksan vierastyöläisistä.

Sarja antaa brittiläisistä työläisistä varsin positiivisen kuvan työntekijöinä. Saksalainen työmaajohtaja Grunwald arvostaa brittiläistä työvoimaa:

”Minä haluan tänne englantilaisia työntekijöitä, he ovat hyviä ja nopeita. He saattavat kuitenkin aiheuttaa ongelmia, joten silloin on parempi etteivät he työskentele täällä.”¹²³

Auf Wiedersehen, Pet kuvaa englantilaisia työmiehiä kovaa työtä tekevinä työntekijöinä. Monta kertaa sarjan aikana miehet ovat halukkaita tekemään ylitöitä saadakseen lisää palkkaa. Esimerkiksi sarjan hahmo Bomber, joka tuhlaa

¹²¹ Thomas 1982, 130.

¹²² Roddam & Waddell 2003, 12.

¹²³ *Auf Wiedersehen, Pet* 1983, jakso 2.

kaikki rahansa yöelämässä, alkaa paiskia töitä seuraavana työpäivänä niin kovaan tahtiin, että saksalaiset kollegat kehottavat häntä hidastamaan tahtia.¹²⁴ Myös sarjan hahmo Oz antaa kuvan itsestään nopeana työntekijä. Hän pitää ylimääräisiä taukoja, mutta samalla vakuuttaa työmaan apulaisjohtajalle Ulrichille, että päivän päätteeksi hän on tehnyt yhtä paljon töitä kun kuka muu tahansa samalla työmaalla.¹²⁵ Sarjan ideoitsija Franc Roddam toteaa brittiläisistä työmiehistä seuraavaa:

”Nämä olivat ne miehet, jotka ansaitsivat Britannialle rahaa, sotivat sen sodat, ja laittoivat asiat alulle. Kuitenkin heidän äänensä jäi usein kuulumattomiin... Sarja tekee hieman pilaa työmiehen kustannuksella, mutta silti se on sympaattinen ja monella tapaa suojelee työväenluokan miehen mainetta.”¹²⁶

Sarjassa jokainen brittiläinen työmies kuvataan hyvänä työntekijänä, eikä heistä nosteta esille huonoja puolia työntekijänä.

4.3.2 Erot työkulttuurissa ja brittien suhtautuminen ulkomaalaisiin

Sarja korostaa saksalaisen ja brittiläisen työkulttuurin eroja. Saksalaisten tunnettu täsmällisyys ja tarkkuus nostetaan esille muutamaaan otteeseen. Esimerkiksi kun englantilaiset viettävät vielä taukoa, vaikka kaikki saksalaiset työntekijät ovat jo palanneet töihin¹²⁷. Työmaan apulaisjohtaja Ulrich toteaa tilanteessa:

”Teidän pitäisi pian palata takaisin töihin. Vaikka meillä on Saksassa tauko, ei se aina tarkoita sitä että me käytämme sen.”¹²⁸

¹²⁴ Auf Wiedersehen, Pet 1983, jakso 1.

¹²⁵ Auf Wiedersehen, Pet 1983, jakso 2.

¹²⁶ Roddam & Waddell 2003, 66.

¹²⁷ Auf Wiedersehen, Pet 1983, jakso 11.

¹²⁸ Auf Wiedersehen, Pet 1983, jakso 11.

Englantilaisten ja saksalaisten välinen suhde ei ole historian saatossa aina ollut lämminhenkinen. *Auf Wiedersehen, Pet* nostaa esille englantilaisten ja saksalaisten asenteet toisiaan kohtaan. Ensimmäisen tuotantokauden toinen jakso on nimetty: *Who won the war anyway?* Jaksossa otetaan kantaa englantilaisten ja saksalaisten keskinäisiin suhteisiin. Sarjan hahmolla Ozilla on selkeitä antipatioita saksalaisia kohtaan, jotka hän tuo selkeästi kaikkien tietoisuuteen. Oz on saanut juuri potkut työpaikastaan, ja yrittää saada kaverinsa sympatiat puolelleen, johon Dennis toteaa:

”Olen nähnyt sinun tapaisia kavereita tulevan ja menevän aina kun olen työskennellyt Saksassa. He eivät ole olleet aikaisemmin Englannin ulkopuolella, syöneet ulkomaalaista ruokaa tai juoneet ulkomaalaista olutta... Pian he muuttuvat liioitellun isänmaallisiksi kotimaansa puolesta, joka ei voi edes työllistää heitä.”¹²⁹

Sarja ottaa kantaa myös työmiesten suhtautumisesta työmaalla työskenteleviin turkkilaisiin. Ozin kommenteissa on havaittavissa selkeää rasismia turkkilaisia kohtaan:

”Katsos, heidän tekosiaan on puolet saksalaisten kaupunkien rikoksista... Katsokaa ympärillenne, ainoat epäsiistit alueet tässä kaupungissa ovat alueet jossa Abdullit (haukkumasana turkkilaisille) asuvat... He ovat tavoiltaan epäsiistejä.”¹³⁰

Rasistiset kommentit saavat jatkoa kun Oz ei suostu päästämään turkkilaista työntekijää suihkukoppiin, koska siellä on Bomberin Englannista karannut tytär:

¹²⁹ *Auf Wiedersehen, Pet* 1983, jakso 2.

¹³⁰ *Auf Wiedersehen, Pet* 1983, jakso 11.

”Miksi sinä nyt siinä olet niin tuohtunut, ettehän te kaverit käy suihkussa kun kerran vuodessa. Mitä, onko tänään se päivä?”¹³¹

Kenneth O. Morgan toteaa rasismien nousseen Britanniassa vakavaksi ongelmaksi vähitellen, kun siirtolaiset alkoivat muuttamaan Britanniaan suuremmissa määrin 1950-luvulta lähtien.¹³² 1970-luvun kuluessa rasistinen liike National Front sai kannatusta etenkin valkoisten työväenluokkaisten miesten keskuudessa. Vuonna 1974 rasismien huolestuttava levinneisyys huomattiin, kun National Front saavutti jopa 10 % kannatuksen Lontoon piirikunnan paikallishallintovaaleissa.¹³³ Sarjassa rasistiset kommentit ovat pääasiassa Ozin suusta. Osaselityksenä Ozin rasismille voisi löytää hänen asuinseudustaan. Oz on kotoisin Newcastle'n vieressä sijaitsevasta Gatesheadin kaupungista. Gatesheadissä ei-valkoisen väestön osuus kaupungin asukkaista oli 1980-luvun taitteessa ainoastaan 1-2 %¹³⁴. Britanniassa tehtyjen mielipidemittausten mukaan, vuosina 1980–86 moni britti myönsi olevansa ennakkoluuloinen erirotuja kohtaa. Moni ei myöskään toivonut erirotuisten ihmisten maahanmuuttoa.¹³⁵

4.4 Brittien vapaa-ajanvietto Länsi-Saksassa

4.4.1 Vapaa-aika - työmiehen raskaat hovit

Millaiset olivat vapaa-ajanviettomahdollisuudet, työmaaparakeissa asuvilla työväenluokkaisilla miehillä, vieraassa maassa ja - kulttuurissa? Kuten arvata saattaa, ei kovin monipuoliset. *Auf Wiedersehen, Pet* kuvaa varsin yksipuolisesti miesten vapaa-ajanviettoa Düsseldorfissa. Sarjassa miehet pääosin viettävät vapaa-aikansa joko ”paikallisessaan” tai yökerhoissa nauttien alkoholia. Miesten

¹³¹ *Auf Wiedersehen, Pet* 1983, jakso 5.

¹³² Morgan 2001 b, 647.

¹³³ Bonnet 1990, 258.

¹³⁴ Bonnet 1990, 262.

¹³⁵ Oakland 1992, 243.

alkoholin käyttöä voikin kuvailla runsaaksi. Suuren osan ajastaan he myös viettävät parakissaan, periaatteessa tekemättä mitään. Tilannetta kuvaa oivasti Bomberin kommentti Nevilille, kun hän on joutunut jäämään parakkiin viettämään, koska haluaa säästää rahaa:

”Tämmöistä tämä on – istumme täällä iltaisin ja mielialat ovat hemmetin kurjat. Työmies on kuitenkin oikeutettu nauttimaan vapaa-ajastaan, eikä hänen tulisi tuntea siitä syyllisyyttä.”¹³⁶

Ollessaan keräämässä aineistoa sarjaa varten Franc Roddam kiinnitti huomiota miesten vapaa-ajan käyttäytymiseen jo lautalla, matkalla Englannista Hollantiin. Jo lauttamatkalla lähes kaikki työmiehet ryyppäsivät ja pelasivat uhkapelejä. Roddam kiinnittää huomiota samalla mielenkiintoiseen asiaan. Hänen mukaansa 1970- ja -80-luvuilla elettiin vielä aikaa jolloin työväenluokkainen mies oli hyvin harvoin yötä pois kotoa. He olivat myös usein menneet naimisiin hyvin nuorena, usein ensimmäisen tyttöystävänsä kanssa, ja saaneet pian perheen. Osan kohdalla tilanne muuttui radikaalisti kotioloihin verrattuna, erityisesti jos ei potanut koti-ikävä. Roddam toteaa vielä osan miesten käyneen bordelleissa, vaikka he olivat naimisissa.¹³⁷

Roddamin havaintoihin kiinnitetään huomiota myös *Auf Wiedersehen, Pet*:in jaksossa *The girls they left behind*, jonka nimi viittaa Englantiin jääneisiin vaimoihin. Barry, Bomber, Dennis ja Oz istuvat baarissa ja keskustelevat omista avioliitoistaan. Barry on sitä mieltä, että silloin tällöin heillä on oikeus lähteä rentoutumaan, kun ottaa huomioon missä olosuhteissa he elävät. Dennis vastaa siihen:

”No se onkin pääsyy, miksi melkein kaikki meistä on täällä. Pääsyy ei ole se, että voimme lähettää rahaa takaisin kotiin, vaan se, että

¹³⁶ Auf Wiedersehen, Pet 1983, jakso 5.

¹³⁷ Roddam & Waddell 2003, 12-13.

yritämme kuroa takaisin menetettyä nuoruuttamme. Tekin kaverit menetitte nuoruutenne menemällä naimisiin niin nuorena... Minäkin oli vasta 19-vuotias, hemmetin mielipuolista touhua.”¹³⁸

Bordellit pääsevät myös omaan rooliinsa sarjassa. Ensimmäisessä jaksossa naimisissa olevat Oz ja Bomber ilmoittavat menevänsä bordelliin. Oz kysyy Nevilleiltä haluaisiko hän liittyä seuraan. Oz jatkaa, että siitä ei koituisi mitään haittaa, koska bordellit ovat valtion omistuksessa. Neville vastaavasti on porukasta juuri se, joka potee kovaa koti-ikävä ja on uskollinen vaimolleen. Lopulta Nevillekin päättää jäädä Düsseldorfin, ja lievittää koti-ikävä viikoittaisilla puheluillaan kotiin sekä lähettämällä kirjeitä vaimolleen.¹³⁹ Brittiläiset miehet ovat pyrkineet pitämään huolta siitä, että vapaa-ajan viettoonkin riitti aikaa, mutta osittain se on mennyt äärimmäisyyksiin.

Runsas alkoholin käyttö voi aiheuttaa ongelmia. *Auf Wiedersehen*, Pet kertoo brittien aiheuttamista ongelmista myös saksalaisesta näkökulmasta. Neville joutuu syytetyksi naisen pahoinpitelystä ja häntä tulee avustamaan saksalainen lakimies, joka puhuu englantia. Hän mainitsee, että Düsseldorfissa tapahtuu paljon englantilaisten ja skottilaisten jalkapallohuligaanien aiheuttamia rikkomuksia, ja hänet kutsutaan yleensä selvittämään niitä. Sarjan hahmo Magowan sopii täydellisesti lakimiehen kuvaukseen. Hän öykkäri, on ylimielinen ja haastaa riitaa. Magowan heitetään ulos hostellihuoneestaan ja hän tulee asumaan miesten parakkiin.¹⁴⁰ Parakin ilmapiiri kokee täydellisen muutokseen. Osa brittiläisistä vierastyöläisistä on varmasti ollut juuri Magowanin tyyppisiä rettelöitsijöitä, vapaa-aika on kulunut juomisen merkeissä ja siitä on seurannut helposti konflikteja. Valitettavasti varsinaista tietoa oikeista ongelman aiheuttajista ei ollut saatavilla.

¹³⁸ Auf Wiedersehen, Pet 1983, jakso 3.

¹³⁹ Auf Wiedersehen, Pet 1983, jaksot 1 & 6.

¹⁴⁰ Auf Wiedersehen, Pet 1983, jaksot 6 & 9.

4.2.2 Harrastukset

Auf Wiedersehen, Pet nostaa esille työväenluokkaisten miesten intohimon jalkapalloa kohtaan. Jalkapallolla on Britanniassa pitkät perinteet, ja se on ollut saarivaltakunnassa erittäin suosittu laji jo reilun sadan vuoden ajan. Laji on vetänyt puoleensa varsinkin työväenluokkaisia miehiä.

Jalkapallon peluuta kuvataan sarjassa muutamaan otteeseen, ja se osoittautuu lopulta harvoiksi yhdistäviksi tekijöiksi eri kansalaisuuksien välillä. Jo ensimmäisessä jaksossa se tuodaan esille kun englantilaiset ja turkkilaiset pelaavat vastakkain työmaalle pystytetyllä kentällä. Jalkapalloa pelataan myös englantilaisten ja saksalaisten kesken. Esimerkiksi Neville, joka osoittautuu intohimoiseksi jalkapallon pelaajaksi, on ensimmäisen kerran iloinen Saksassa ollessaan kun hän saa pelata jalkapalloa.¹⁴¹ Uskoisin, että jalkapalloa on pelattu töitten lomassa useilla saksalaisilla työmailla. Pelit saattoi saada helposti pystyyn, tarvittiin ainoastaan pallo ja hieman mielikuvitusta (Kuva 3.). Jalkapallon peluu nostattaa kansallistunnetta, ja on varmasti auttanut unohtamaan senhetkiset huolet ja ongelmat. Yhteiset pelituokiot ovat myös voineet yhdistää paikallisten saksalaisten sekä erimaalaisten työntekijöiden välejä.

Kuva 3. Jalkapallon peluuta työmaalla. *Auf Wiedersehen, Pet*, jakso 11.

¹⁴¹ *Auf Wiedersehen, Pet* 1983, jaksot 1 & 11.

Parakissa miehillä on lähes ainoana ajanvietteenä Moxey-hahmon tuoma darts-
taulu, joka on muutamissa sarjan jaksoissa kovassa käytössä. Moxeyn esitellään
toisessa jaksossa kun hän saapuu työmaalle ja astuu sisään parakkiin. Moxey
lähetetään saman tien etsimään itselleen toista asuinparakkia, mutta miesten
mieli muuttuu nopeasti kunnes Neville huomaa, että Moxeyllä on mukanaan
darts-taulu. Miehet ymmärtävät välittömästi, että heidän tylsääkin tylsempi
vapaa-aikansa saa edes hieman vaihtelua.¹⁴² Miehet keksivät itselleen
harrastukseksi vielä uimisen, jotta he saisivat pidettyä itseään kunnossa oluen
juonnin vastapainoksi.¹⁴³

Harrastuksista annetaan loppujenlopuksi varsin yksipuolinen kuva, sarjan
perusteella harrastusmahdollisuudet olivat täysin omasta tahdosta kiinni.
Tylsyyttä on varmasti pyritty lieventämään erilaisia pelejä yhdistämällä, ja olen
varma että jalkapallon rooli on ollut siinä tärkeä.

5. Sarjan esille nostamat 1980-luvun brittiläisen yhteiskunnan ongelmat ja ajankohtaisuudet

Auf Wiedersehen, Pet nostaa esille monia 1980-luvun Britannian yhteiskunnassa
esiintyneitä ongelmia sekä ajankohtaisia asioita molempien tuotantokausien
jaksoissa. Sarjan päärooleissa ovat työväenluokka-taustaiset miehet, joten
ymmärrettävää on, että sarja käsittelee asioita varsin ”työväenluokkaisten” lasien
lävitse. Kiinnitän seuraavassa luvussa huomiota työttömyyteen,
yhteiskuntaluokkien välisiin eroihin, naisten asemaan sekä lehdistöön.

¹⁴² *Auf Wiedersehen*, Pet 1983, jakso 2.

¹⁴³ *Auf Wiedersehen*, Pet 1983, jakso 9.

5.1 Työttömyys & politiikka

Britannian 1980-luvun yhteiskunnallisista ongelmista *Auf Wiedersehen, Pet* nostaa selkeästi esille työttömyyden ja politiikan. Sarjassa työttömyyttä korostetaan yhteiskunnallisista asioista selkeästi eniten. Poliittikkaan sarja ottaa kantaa samassa kontekstissa työttömyyden kanssa. Kritiikkiä saa osakseen erityisesti vuodesta 1979 maata pääministerinä johtanut Margaret Thatcher.

Auf Wiedersehen, Pet-sarjassa viitataan työttömyyteen ja poliittiseen tilanteeseen heti sarjan ensimmäisessä jaksossa, jolloin sarjan hahmo Barry esitellään. Timothy Spallin näyttelemä Barryn hahmo on tutkimuksen kannalta antoisa hahmo, koska hänet on luotu erittäin yhteiskunnallisista asioista kiinnostuneeksi hahmoksi. Barry tapaa Hollannissa Dennisin sekä Ozin, ja miehet aloittavat keskustelun vallitsevasta tilanteesta, Barry toteaa:

”Minun oli pakko tulla tänne takaisin, rahan takia. Niinhän sitä täytyy tehdä, vai mitä? Ei ole oikein vaihtoehtoja... Missään ei ole töitä tarjolla. Minä syytän THATCHERISMIÄ, se on väärin johdettua politiikkaa, täysin väärin johdettua ja väärillä linjoilla! ... Harmi kun Labour-puolue on sekaannuksen tilassa, en usko että oppositiokaan tarjoaisi paljoa vaihtoehtoja.”¹⁴⁴

Vuonna 1979, Margaret Thatcherin ensimmäisen virkakauden alusta lähtien Britannian työttömyys lähti selvään kasvuun (Taulukko1.). Työttömyyden nousu 1970-luvulta lähtien oli ominaista lähes kaikille läntisen maailman teollisuusmaille. Britanniassa työttömyys kuitenkin nousi erityisen korkeaksi.¹⁴⁵ Vaikean taloudellisen tilanteen takia Britannian talous vajosi heikoimmilleen sitten 1930-luvun lamavuosien.¹⁴⁶

¹⁴⁴ *Auf Wiedersehen, Pet* 1983, jakso 1. Sarjassa kovaan ääneen tai erityisen painokkaasti sanotut asiat ovat tekstissä korostettu kirjoittamalla ne suurilla kirjaimilla.

¹⁴⁵ Floud & McCloskey 1994. 200-202.

¹⁴⁶ Oakland 1992, 144.

Ensimmäisen tuotantokauden jaksoissa työttömyys on keskustelun aiheena useita kertoja, mikä on tietenkin loogista, koska se on pääsyy miksi jokainen sarjan päähahmo on lähtenyt pois Britanniasta. Kritiikki työttömyyttä kohtaan on useissa kommenteissa silmiinpistävää ja todella kyynistä. Jaksossa neljä Wayne keskustelee saksalaisen naispuolisen ystävänsä kanssa Britanniasta. Puheeksi tulee, että mitä Wayne tekisi jos olisi Lontoossa:

”Olisin luultavasti töissä tai työttömyyskortistossa... Työttömyys, me olemme menestyneet Englannissa sen suhteen erittäin vakuuttavasti. Me olemme onnistuneet laittamaan enemmän ihmisiä pois työelämästä kun kukaan muu Euroopan virkaveljistämme. Minullakin on ikäisiäni ystäviä, jotka eivät ole työskennelleet koulusta lähdön jälkeen.”¹⁴⁷

Britanniassa työttömyyskorvauksien määrä oli vuodesta 1980 vuoteen 1984 asti selvässä nousussa. Vuonna 1980 arveltiin Britanniassa elävän jopa neljä miljoonaa ihmistä köyhyydessä ja pessimistisimpien tilastojen mukaan vuonna 1983 16,3 miljoonaa brittiä eli juuri ja juuri köyhyysrajan yläpuolella. Vastaavasti samaan aikaan asumiseen, terveyteen ja koulutukseen käytettiin yhä vähemmän julkisia varoja.¹⁴⁸

Auf Wiedersehen, Pet:in toisessa tuotantokaudessa eletään vuotta 1984. Työttömyys Britanniassa oli pahentunut entisestään verrattuna vuoteen 1982, jolloin se pysytteli kolmen miljoonan tuntumassa.¹⁴⁹ Alueellisesti työttömyysongelma oli selkeästi jakautunut. Etelä-Englannissa työttömyys ei ollut niin suuri ongelma, kuin Skotlannissa, Walesissa ja Pohjois-Englannissa.¹⁵⁰ Tutkimuksen kannalta mielenkiintoista on tarkastella työttömyyttä Koillis-Englannissa, Newcastlelän seudulla, josta kolme sarjan päähahmosta on kotoisin.

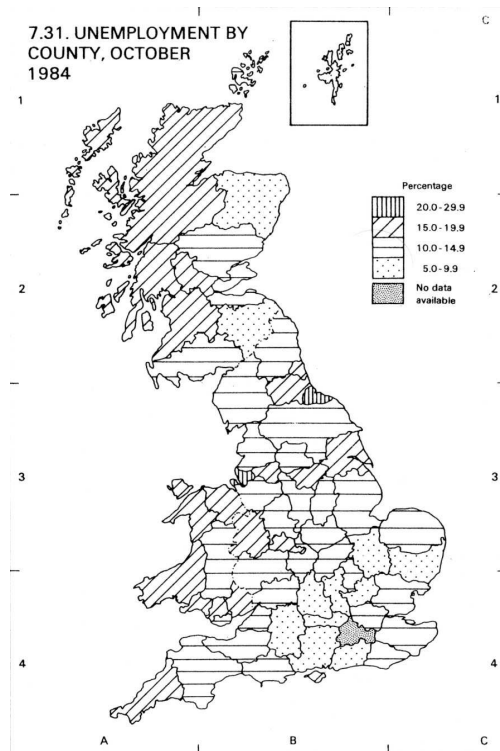
¹⁴⁷ *Auf Wiedersehen, Pet* 1983, jakso 4.

¹⁴⁸ Floud & McCloskey 1994, 298, 299 & 301.

¹⁴⁹ Oakland 1992, 146.

¹⁵⁰ Pope 1989, 164.

Newcastlen seudulla työttömyystilanne kartan mukaan (Kartta 2.) on selkeä ongelma. Samoin se on Liverpoolin seudulla josta Moxey-hahmo on kotoisin. Työttömyys etenkin Liverpoolin alueella oli hälyttävä, se oli 20–29,9 % välillä (Kartta 2.).

Kartta 2. Alueittainen työttömyys Britanniassa vuonna 1984. Pope 1989, 164

Auf Wiedersehen, Pet:in toisella tuotantokaudella miesten asenteet ja toiveet työnsaantia kohtaan ovat jopa synkemmät kuin ensimmäisellä tuotantokaudella. Katkeruus Britannian tilannetta ja Margaret Thatcheriä kohtaan tulevat esille viimeisissä jaksoissa, kun työ Espanjassa alkaa lähestyä loppuaan ja miehet pohtivat tulevaisuuttaan. Oz pohtii pomonsa naisystävän Vickyn kanssa tulevaisuuden suunnitelmiaan:

”Luultavasti minun täytyy mennä takaisin ja kohdata Margaret Thatcherin Britannian karu todellisuus.”¹⁵¹

¹⁵¹ *Auf Wiedersehen, Pet* 1986, jakso 12.

Sarjan viimeisessä jaksossa Dennis ja Neville pohtivat myös tulevaisuuttaan. Neville toteaa:

”Takaisin todellisuuteen ensi viikolla, me tulemme olemaan kaksi lukua lisää Thatcherin työttömyystilastoissa.”¹⁵²

Sarjan poliittisesti kantaaottavin kohtaaminen esitetään toisen tuotantokauden ensimmäisessä jaksossa, kun Oz palaa työrupeamalta Falklandin saarilta, ja hänet otetaan tutkittavaksi tullissa. Kamera on kuvattuna Ozin kasvoihin, aivan kun hän puhuisi suoraan kameralle sekä katsojalle:

”Tiedätkö syyn miksi alun perin lähdin pois tästä maasta? Minä kerron teille: pirun MARGARET THATCHERIN takia. Kyllästyin siihen, että hän muutti tämän maan hemmetin joutomaaksi. Lohdutonta: ei iloa, ei toivoa – ei mitään. Nuoret täyttävät 21 eivätkä ole tehneet vielä päivääkään töitä elämässään. Rehellisten miesten täytyy varastaa, että saavat ruokittua perheensä. Nuoret lapset voivat ostaa heroiinia koulunsa pyöräkatoksessa. Ajattelin, että asioiden pitäisi olla jo paremmin, mutta ei.”¹⁵³

Konservatiiveja myötäilevä *Daily Express*-tabloidilehti puuttui kohtaukseen pian jakson ilmestymisen jälkeen. Reportteri James Murray totesi, että hän havaitsi selkeää vaalikampanjointia Ozin lausunnoissa¹⁵⁴. Käsikirjoittajien La Frenaisin sekä Clementin tulisi Murrayn mielestä välttää tällaisen riidanhaluisen politiikan esittämistä.¹⁵⁵ Labour-puolue oli heikoimmillaan 1980-luvun alkupuoliskolla. Ozin kommentit nähtyään varsinkin moni Labour-puoluetta kannattanut britti oli varmasti mielissään. Margaret Thatcherin hallinnolla ei kuitenkaan ollut

¹⁵² Auf Wiedersehen, Pet 1986, jakso 13.

¹⁵³ Auf Wiedersehen, Pet 1986, jakso 1.

¹⁵⁴ Toinen tuotantokausi käynnistyi televisiossa vuoden 1986 alkupuolella ja vaalit olivat seuraavana vuonna.

¹⁵⁵ Roddam & Waddell 2003, 94.

todellista vastustajaa, ja hänen johtamansa konservatiivit voittivat selvästi seuraavat, vuoden 1987 vaalit. Eikä vastaavasti Labourin kannatus vuoden 1983 vaalien koetusta katastrofista parantunut merkittävästi.¹⁵⁶ Vuonna 1983 Labourin kannatus oli alhaisimmillaan sitten vuoden 1918¹⁵⁷.

Sarjassa esitetyt kommentit vaikuttavat selkeältä yhteiskunnalliselta vaikuttamiselta. Konservatiivien kannattajat ja päättäjät ovat ymmärrettävästi olleet pettyneitä sarjan antamaan suoraan palautteeseen Thatcherin johtamaa politiikkaa kohtaan

5.2 Luokkaerot

Brittiläisen yhteiskunnan ominainen piirre on ollut luokkaerojen vahva olemassaolo ja tunnustaminen. *Auf Wiedersehen, Pet* nostaa luokkaerot selkeästi esille toisen tuotantokauden jaksoissa, jossa miehet työskentelevät Englannin maaseudulla.

1960-luvulta lähtien Britanniassa on keskusteltu siitä onko luokkajärjestelmä lopullisesti murtumassa modernissa yhteiskunnassa. Asian nostavat esille mm. John Oakland teoksessaan *British Civilization* sekä Sean Glynn ja Alan Booth teoksessaan *Modern Britain*. Oakland kuitenkin toteaa, että 1980-luvulla tehtyjen tutkimusten mukaan luokkajärjestelmä on vielä olemassa. Vuonna 1984 tehty tutkimus osoitti, että enemmistö briteistä ajatteli yhteiskunnan olevan jakautuneen luokkiin, jopa 72 % briteistä sanoi tunnistavansa luokkaerot ja 70 % vastaajista oli sitä mieltä, että luokkatausta määrittelee millaiset mahdollisuudet ihmisellä on elämässä ja työnsaannin suhteen. Vain 33 % briteistä uskoi, ettei sillä mihin yhteiskuntaluokkaan kuuluu, ole väliä.¹⁵⁸

¹⁵⁶ Cawood 2003, 361.

¹⁵⁷ Royle 1997, 155.

¹⁵⁸ Oakland 1992, 227.

Tutkittaessa luokkia on kuitenkin otettava huomioon, että kyseessä on subjektiivinen käsite. Arthur Marwick toteaa, että ihmiset itse antavat luokille erilaisia merkityksiä ja tarkoituksia, näin luokka-asia voi aiheuttaa sekaannusta koska olemassa olevia luokkajakoja on monenlaisia.¹⁵⁹ Esimerkiksi eri taloudellisen aseman omaavat ihmiset voivat ajatella luokkajaon olevan erilainen.

Auf Wiedersehen, Pet nostaa Britannian luokkajaon selvästi esille, ja korostaa sitä varsin vahvasti. Luokkajakoa aletaan käsitellä jaksosta kolme: *A law for the rich* lähtien, jolloin miehet saapuvat Derbyshiren maakuntaan peruskorjaamaan vanhaa kartanoa. Miehet asettuvat asumaan läheisen kylän pubin yhteydessä toimivaan Bed-and-breakfast-majoitukseen. Konflikti on valmis syntymään, koska moni kylän asukkaista kuuluu yläluokkaan tai ylempään keskiluokkaan, eivätkä he ole tottuneet näkemään kylässään raavaita ja karkeita työväenluokkaisia miehiä. Pubin omistajan tytär toteaa vielä Waynelle, että osa asukkaista on eläkkeelle jääneitä konservatiiveja Sheffieldistä.¹⁶⁰

Ensimmäisen kerran luokkaerot tulevat esille, kun miehet viettävät aikaa kartanon takapihalla ja paikalle saapuu kylässä asuva nainen. Hän aloittaa keskustelun kartanon entisestä omistajasta, joka on joutunut pakenemaan rikoksiaan Espanjaan. Oz ilmaisee omat kommenttinsa entisestä omistajasta Kenny Amesista, mutta nainen ei saa selvää Ozin puheesta.¹⁶¹ Oakland tuo teoksessaan esille, että yksi tapa Britanniassa määritellä luokkaeroja on murteen tai aksentin mukaan.¹⁶² Murteen ja aksentin voi erottaa selkeästi kun vertailee sarjan henkilöiden puhetta toisiinsa. Ylempiluokkaisten aksentti on helpommin ymmärrettävissä, koska puhetyyli ei ole murrepainotteista, toisin kun sarjan työväenluokkaan kuuluvilla miehillä.

¹⁵⁹ Marwick 2003, 17–19.

¹⁶⁰ *Auf Wiedersehen, Pet* 1986, jaksot 3 & 4.

¹⁶¹ *Auf Wiedersehen, Pet* 1986, jakso 3.

¹⁶² Oakland 1992, 228.

Pubin isäntä Arthur on kylän ensimmäinen henkilö, joka selvästi ylenkatsoo miehiä, mutta antaa silti heidän majoittua luokseen. Arthurin asenne miehiä kohtaan tulee esille mm. kun Dennis tulee käymään pubissa yksin, koska muut ovat työskentelemässä kartanolla. Arthur toteaa vihaisesti Denisille:

”Missä ne muut... TEIDÄNLAISET ovat?”¹⁶³

Pubinpitäjän kommentista paistaa lävitse asenne, jonka perusteella saa kuvan, että työväenluokkaan kuuluvat miehet ovat alempiarvoisia eivätkä ole tervetulleita kylään. Arthur ilmaisee samankaltaisen halveksuntansa miehiä kohtaan myös toisen kerran. Miehet ovat alkaneet tehdä pilaa Arthurista ja kutsuvat häntä eri nimityksillä, johon Arthur vastaa:

”Älä nimittele minua pojaksi, kaveriksi, pomoksi tai jollakin muulla nimellä... (Arthur katsoo halveksuvasti miehiä kohti) mitä teidän PORUKKANNE on minulle keksinyt!”¹⁶⁴

Räikeimmillään vastakohtaisuudet tulevat esille jaksossa neljä, joka on nimetty osuvasti *Another country*, jossa miehet menevät viettämään aikaansa paikallisten suosimaan hienoon maaseuturavintolaan. Ennen konfliktia Barry ja Neville käyvät mielenkiintoisen keskustelun yhteiskuntaluokista. Neville on huomannut, että ihmiset eivät ole kovin innoissaan huomattessaan heidät. Barryn mielestä se johtuu vain siitä, että he ovat kaupungista. Neville jatkaa:

”Ei Barry, se ei johdu siitä. Tuntuu kun olisi aivan eri maassa. Tunnen itseni enemmän ulkomaalaiseksi täällä, kun tunsin itseni Saksassa.”

Barry jatkaa keskustelua:

¹⁶³ Auf Wiedersehen, Pet 1986, jakso 3.

¹⁶⁴ Auf Wiedersehen, Pet 1986, jakso 3.

”Neville, sinä taidat olla hyvin tietoinen sinun työväenluokkaisesta taustastasi... Minä taas kieltäydyn tunnustamasta jäykkiä sääntöjä joita yhteiskunta tyrkyttää meille. Minä kieltäydyn, KIELTÄYDYN tunnustamasta luokkarajoja. Tämän maan tragedia on hemmetin luokkien välinen polarisaatio.”¹⁶⁵

Sarja ottaa todella vahvasti kantaa brittiläisen yhteiskunnan piirteeseen luokkaerojen suhteen. Nevillen kommentit tuntuvat hieman äärimmäisyyksiin viedyiltä, kun hän mainitsee että ylempien luokkien elämä on kuin eri maasta. Sarja kuitenkin korostaa eroavaisuuksia luokkien välillä, puhetyylit sekä pukeutuminen ovat selkeästi erilaisia. Ylempiluokkaiset ovat pukeutuneet konservatiivisesti pukuun, kun päähahmot ovat pukeutuneet vapaammin.

Nevillen ja Barryn keskustelun jälkeen ravintolassa puhkeaa pieni konflikti, jonka seurauksena eräs asiakas toteaa hienostuneella aksentillaan, että jonkun pitäisi heittää tuo porukka ulos täältä. Lopulta miehet päättävät lähteä pois, koska heille ei enää tarjota alkoholia. Oz haluaa sanoa kuitenkin viimeisen sanan ennen lähtöä:

”Me lähdemme nyt, emmekä varmasti tule takaisin. Tiedättekö, sieltä mistä minä tulen, ihmiset ovat ystävällisiä vieraille. Mutta te annoitte meidän tuntea itsemme yhtä tervetulleiksi, kuin pieru astronautin puvussa.”¹⁶⁶

Toinen esimerkki kylän asukkaiden asenteesta miehiä kohtaan, tulee esille kohtauksessa jossa miehet kävelevät kylällä, ja huomaavat koiran joka alkaa haukkua heille. Oz toteaa koirasta:

¹⁶⁵ Auf Wiedersehen, Pet 1986, jakso 4.

¹⁶⁶ Auf Wiedersehen, Pet 1986, jakso 4.

”Tuo on jahtikoira, se on koulutettu hyökkäämään työväenluokkaan kuuluvien ihmisten päälle.”¹⁶⁷

Pian koiran luokse saapuu sen omistaja, joka on epäileväinen miesten suhteen:

”Miksi kiusaatte koiraani. (Omistaja katsoo Barryä, Bomberia ja Ozia pitkään) Ketä TE oikein olette? Tarkoitan, että mitä TE oikein teette TÄÄLLÄ?”¹⁶⁸

Sarja antaa ylemmistä luokista varsin kärjistetyn kuvan. Heidät kuvataan itsekeskeisiksi, ennakkoluuloisiksi ja ylimielisiksi, mutta täytyy myös muistaa, että sarjan päähahmot tekevät myös pilaa kylän asukkaista. Kaikkia kylän asukkaita ei kuitenkaan kuvata negatiivisessa valossa. Neville tapaa kylän kaupassa Sir Jamesin, joka osoittautuu rehdiksi ja ystävälliseksi yläluokan edustajaksi¹⁶⁹.

Arthur Marwick toteaa teoksessaan *British Society since 1945*, että televisio toi 1970- luvulla ja 1980-luvun alussa selkeästi esille luokkaerot ja sen olemassaolon¹⁷⁰. Tutkimuksen osalta Marwickin huomio siis pätee täysin *Auf Wiedersehen, Pet*:iin. Sarja todella tekee selväksi, että Britanniassa vallitsee erittäin selkeät erot varsinkin ylemmän luokan sekä työväenluokan välillä. Sarja näyttäisi pyrkivän nostamaan luokkaerot esille varsin kärjistäen, ja herättämään esimerkkien avulla keskustelua yhteiskunnassa luokkaerojen mielekkyydestä.

5.3 Avioliitto ja naisen roolin muutos

Auf Wiedersehen, Pet nostaa yhdeksi sivuteemakseen avioliiton, ja naisen roolin muutoksen. Avioliittoa käsitellään pitkälti avioeron näkökulmasta. Sarjan

¹⁶⁷ *Auf Wiedersehen, Pet* 1986, jakso 4.

¹⁶⁸ *Auf Wiedersehen, Pet* 1986, jakso 4.

¹⁶⁹ *Auf Wiedersehen, Pet* 1986, jakso 4.

¹⁷⁰ Marwick 2003, 179.

kummassakin tuotantokaudessa avioliitto on puheenaiheena useita kertoja. Ensimmäisessä tuotantokaudessa avioliittoa käsitellään Dennisin ja hänen vaimonsa Veran avioeron kautta. Dennis ja Vera ovat eroamassa toisistaan, ja he laittavat eroprosessin aluilleen. Sarja antaa kuvan, että eroprosessi on monimutkainen ja pitkä.

Britanniassa avioerot olivat selvässä kasvussa 1960-luvulta lähtien, jolloin aloitettiin avioliittolakien liberalisointi. Avioerojen määrä lähti vapaamman lainsäädännön myötä selvään kasvuun. Vuonna 1974 todennäköisyys sille, että naimisissa olevan naisen avioliitto päättyi eroon, oli yhden suhde kolmeenkymmeneen. Vuoteen 1986 tullessa avioeron todennäköisyys oli pienentynyt yhden suhde kymmeneen.¹⁷¹

Avioliiton nykytila nousee esille toisen tuotantokauden yhdeksännessä jaksossa, jossa miesten pomon Ally Frazerin naisystävä Vicky ilmaisee oman mielipiteensä avioliitosta:

”Mielestäni... avioliitto on vain palanen paperia näinä aikoina, eikö niin?”¹⁷²

Britanniassa 1950-luvun lopulla alkanut ja 1960-luvulla vauhtiin päässyt yhteiskunnan yleinen asennemuutos, joka näkyi mm. viktoriaanisten käsitysten vähittäisenä väistymisenä sekä nuorison että feministiliikkeen esille nousuna, muutti merkittävästi naisen asemaa.¹⁷³ Samalla perinteinen työväenluokkainen perhemalli, jossa naisen rooli on painottunut kodinhoitoon, murtui esikaupungistumisen ja maantieteellisen liikkuvuuden myötä.¹⁷⁴

¹⁷¹ Glynn 1996, 182–183.

¹⁷² Auf Wiedersehen, Pet 1986, jakso 9.

¹⁷³ Marwick 2003, 115, 117–118 & 120.

¹⁷⁴ Halsey 1987, 108.

Sarja nostaa työväenluokkaisen naisen aseman ja sen muutoksen esille Nevillen ja hänen vaimonsa Brendan kautta. Pariskunta on joutunut sopeutumaan uuteen tilanteeseen, koska Neville on työttömänä ja Brenda on töissä sairaalassa. Brenda toteaa, että moni perhe nykyaikana joutuu miettimään asioita uudestaan vaikean yhteiskunnallisen tilanteen takia.¹⁷⁵

Brendan asenne naisen muuttanutta asemaan kohtaan tulee selkeäsi esille jaksossa kuusi. Hän sanoo, ettei halua edustaa perinteistä työväenluokkaista vaimoa ja äitiä, vaan haluaa olla nykyaikainen nainen. Pari keskustelee sängyssä rakkauselämästä ja Brenda nostaa esille naisen aseman:

”Cosmossa oli artikkeli viime kuussa siitä, että avioparien tulisi olla mahdollisimman monipuolisia rakkauselämässään... *Cosmopolitan Magazine* - se on lehti nykypäivän naisille... Asiat ovat muuttumassa naisten suhteen Neville, jopa täällä Tynesiden alueella”¹⁷⁶

Naisten muuttunut rooli tulee esille myös miesten keskinäisissä keskusteluissa. Neville on hieman katkera kun Brendalla on oma elämänsä. Neville toteaa miehille, että Brenda on itsenäinen nainen jolla on työ sairaalassa. Barry toteaa tilanteessa:

”Minun mielestä naisen roolin muutos on nykyaikana väistämätön ja aivan oikein. Tarkoitan, että emme voi kahlita heitä enää kiinni keittiöhellaan.”¹⁷⁷

Vaikka naisen aseman muutos 1900-luvun kuluessa oli väistämätön Britanniassa ja muuallakin maailmassa, osoitti Britanniassa vuonna 1984 tehty tutkimus kuitenkin sen, että vanhat asenteet olivat yhä juurtuneet syvälle yhteiskuntaan.

¹⁷⁵ Auf Wiedersehen, Pet 1986, jakso 1.

¹⁷⁶ Auf Wiedersehen, Pet 1986, jakso 6.

¹⁷⁷ Auf Wiedersehen, Pet 1986, jakso 4.

Kansallisen tutkimuksen mukaan yli puolet brittiläisistä aikuisista hyväksyi sen, että mies oli perheen pääelättäjä ja naisen rooliksi tuli kodin ja lasten hoitaminen.¹⁷⁸ Sarja luo kuvauksen muuttuvaan yhteiskuntaan ja ottaa erityisesti Brendan kautta kantaa naisen asemaan. *Auf Wiedersehen, Pet* kuitenkin korostaa pääasiassa vanhoja brittiläisiä perinteitä, jossa miehen asema on korostetummassa roolissa. Brendan hahmon avulla naisen muuttuva rooli tuodaan kuitenkin esille, eikä hänen esimerkkiään tule jättää huomioimatta. Moni katsoja on varmasti kiinnittänyt huomiota, kuinka *Auf Wiedersehen, Pet* huomio myös naisen, vaikka sarja pääasiassa painottuu miehiseen maailmaan.

5.4 Kritiikki lehdistöä kohtaan

Britannian lehdistölle tyypillistä on sen poliittinen kantaaottavuus. Lähes kaikki yleiset sanoma- ja tabloid-lehdet kannattavat joko konservatiiveja tai työväenpuoluetta.¹⁷⁹ Lehdistö on perinteisesti Britanniassa kiinnittänyt nopeasti huomiota ajankohtaisiin aiheisiin, välillä jopa liioitellun yksityiskohtaisesti. Esimerkiksi 1980-luvulla Britanniassa lehdistö kirjoitti paljon skandaalimaisia juttuja mm. kuningasperheen elämästä.

Tabloid-lehdistö on pääosin keskittynyt sensaatiojulkisuuteen, skandaaleihin ja sen välittämä uutisarvo on usein varsin köyhä¹⁸⁰. Britannian lehdistöä onkin usein syytetty vastuuttomuudesta sekä epäeettisyydestä. Lehdistöä on usein syytetty mm. yksityishenkilöiden elämään tunkeutumisesta, ja tietojen julkaisemisesta oman taloudellisen edun tavoittelun vuoksi¹⁸¹.

Espanjan ja Britannian välillä vuonna 1978 umpeutunut luovutussopimus oli houkutellut monia brittiläisiä rikollisia muuttamaan Costa del Solin aurinkorannikolle. 1980-luvulla yli 100 brittiläistä rikollista viettivät aikaansa

¹⁷⁸ Halsey 1987, 109.

¹⁷⁹ Cawood 2003, 381.

¹⁸⁰ Royle 1997, 267.

¹⁸¹ Oakland 1992, 208.

aurinkorannikolla, jota Britanniassa alettiin pian kutsua nimellä Costa del Crime.¹⁸² Karen O'Reilly on tutkinut teoksessaan, *The British on the Costa del Sol*, brittien elämää Espanjassa. Hän toteaa, että 1980-luvulla "britit Espanjassa" -teema muodostui todelliseksi ilmiöksi, lehtimiehet kirjoittivat asiasta juttuja, teemasta tehtiin myös draamoja ja komedioita televisioon sekä aihe oli ihmisten huulilla.¹⁸³

Auf Wiedersehen, Pet:in toisen tuotantokauden päätösosissa miehet, sekä osa heidän perheistään, lähtevät Espanjaan, Costa del Solin aurinkorannikolle. Miehet ovat palkattu laittomasti tekemään remonttia englantilaisen rikollisen Ally Frazerin huvilalle. Sarjassa nostetaan esille brittiläiset rikolliset, sekä aurinkorannikolla rikollisista juttuja tekevä brittiläinen lehdistö. Sarja ei anna lehdistöstä ja heidän käyttäytymisestään kovin imartelevaa kuvaa, heidät kuvataan ahdisteleviksi, tunkeileviksi, epärehellisiksi sekä sensaatiohakuisiksi. Väistämättä tulee mieleen ajatus, että sarjan avulla on haluttu kritisoida lehdistön käyttäytymistä ja toimintatapoja.

Toisen tuotantokauden jaksossa 10 esitellään englantilainen lehtimieshahmo Nick Wheeler, joka on etsimässä skandaaleita lehdelle jolle hän työskentelee. Paikallinen poliisipäällikkö on tutustunut miehiin, ja hän kertoo Wheelerille heidän olevan rikollisia. Lehtimies pääsee poikien seuraan ja yrittää urkkia heiltä tietoja. Hän epäilee, että miehet ovat pankkiryöstäjiä. Pian Britanniassa julkaistaan lehtiartikkeli, jossa epäillään miesten olevan pankkiryöstön takana.¹⁸⁴ Tapahtuma on hyvä esimerkki sarjan antamasta kritiikistä, sekä halveksunnasta lehdistöä kohtaan. Toinen esimerkki kritiikistä lehdistöä kohtaan tulee esille kun Moxey ja Britanniasta karannut rikollinen Terry Leather keskustelevat lehdistöstä brittien suosimassa Office-baarissa (baari oli oikeasti olemassa). Leather toteaa lehdistöstä seuraavaa:

¹⁸² Campbell 2005; Thompson 2002.

¹⁸³ O'Reilly 2000, 1.

¹⁸⁴ *Auf Wiedersehen, Pet* 1986, jakso 10.

”Nämä niin sanotut lehdistön herrasmiehet, ovat oikeasti roskaväkeä... Katsos, näillä ihmisillä ei ole minkäänlaista kunnioitusta ihmisen yksityisyyttä kohtaan.”¹⁸⁵

Lainauksesta paistaa lävitse suora kritiikki lehtimiehiä kohtaan, *Auf Wiedersehen, Pet*:in antama kuva lehtimiehistä on negatiivinen koko toisen tuotantokauden jaksojen ajan. Näin sarja kritisoi lehdistöä mm. sen epäeettisyydestä.

6. *Auf Wiedersehen, Pet*:in antama kuva 1980-luvun työväenluokkaisesta miehestä

Auf Wiedersehen, Pet:in pääosassa ovat miehet, jotka kuuluvat työväenluokkaan. Työväenluokan tilanteesta ja asemasta käytiin Britanniassa paljon keskustelua 1960-luvulta lähtien, yksi keskustelun aiheista oli työväenluokan tulevaisuus. Sosiologit väittelivät keskenään, että tulisiko vanha luokkayhteiskunta häviämään¹⁸⁶. *Auf Wiedersehen, Pet*:iä analysoidessa tulee kuitenkin kuva, että työväenluokka ja sen elämäntapa ei ole häviämässä tai päättymässä. Käsittelen seuraavassa luvussa perinteisiä työväenluokkaisen miehen elämään kuuluvia asioita, kuten heidän suhdetta jalkapalloon, kotiseuturakkautta sekä alkoholin käyttöä.

6.1 Jalkapallo - työväenluokkaisen miehen intohimo

Auf Wiedersehen, Pet käsittelee jalkapalloa sarjan kummassakin tuotantokaudessa. Olen tässä tutkimuksessa käsitellyt jo jalkapalloa Länsi-Saksaa koskevassa käsittelyluvussa, jossa huomiota kiinnitettiin jalkapallon pelaamiseen harrastusmielessä. Tutkimuksen kannalta erittäin antoisaa on kuitenkin se, että sarja kiinnittää huomiota myös jalkapallon yhteiskunnalliseen asemaan Britanniassa.

¹⁸⁵ *Auf Wiedersehen, Pet* 1986, jakso 11.

¹⁸⁶ Royle 1997, 148.

Sopimaton käyttäytyminen on kuulunut jalkapallon yhteyteen sen synnystä asti, ensimmäiset jalkapallorajoitukset Britanniassa ovat peräisin vuodelta 1314, jolloin jalkapallon peluu kiellettiin Lontoossa mm. maanpetoksen pelossa¹⁸⁷. Ongelmaksi sopimaton käyttäytyminen ja siitä seurannut huliganismi alkoivat kuitenkin muodostua Britanniassa 1960-luvulta lähtien. Huliganismi oli 1980-luvulla muodostunut jo vakavaksi yhteiskunnalliseksi ongelmaksi. Vuoden 1985 toukokuussa tilanne riistäytyi lopullisesti käsistä, kun Brysellin Heysel-stadiumilla pelatussa Liverpoolin ja Juventuksen välisessä ottelussa 39 italialaista ja belgialaista jalkapallokannattajaa menetti henkensä Liverpoolin kannattajien aloittaman mellakan takia. Tapahtuman seurauksena englantilaisilta seurajoukkueilta estettiin pääsy Euroopan jalkapallokentille viideksi vuodeksi.¹⁸⁸

Miksi jalkapallo on Britanniassa niin suosittu laji? Sosiaaliantropologi Clifford Geertz on tullut siihen tulokseen, että jalkapallon suosio perustuu miesten arvojen kuten: voiman, nopeuden, kovuuden, uskollisuuden ja rohkeuden korostamiseen. Jalkapallon keskeinen elementti on myös se, että se yhdistetään miehisyteen, ja näin jalkapallopelissä miehinen uskottavuus pääsee valloilleen.¹⁸⁹

Osa jalkapallofaneista ajautuu fanaattisuudessaan niin pitkälle, että se purkautuu huliganismina. Huliganismi käsitettä on vaikea selittää, sen voi ilmetä monella eri tavalla, esimerkiksi tappeluina jalkapallostadiumilla tai sen ulkopuolella.¹⁹⁰ Yhtenä syynä huliganismille voidaan pitää kasvanutta sosiaalista ahdingkoa, joka puhkeaa usein väkivaltana jalkapallopelissä. Huliganismin taustalla on löydettävissä monia syitä. Esimerkiksi osa faneista saattaa vain yksinkertaisesti haluta jännitystä elämäänsä tavallisten rutiinien lisäksi, ja sitä saa helposti tappelemalla vastapuolen faniryhmien kanssa.¹⁹¹ Dunning, Murphy & Williams

¹⁸⁷ Armstrong 1998, 6.

¹⁸⁸ Football hooliganism (www).

¹⁸⁹ Armstrong 1998, 13.

¹⁹⁰ Dunning, Murphy & Williams 1986, 221–222.

¹⁹¹ Armstrong 1998, 15-18.

ovat tutkimuksessaan, joka käsittelee katsojien väkivallan käyttöä jalkapallo-otteluissa päätyneet lopputulokseen, jonka mukaan jalkapallohuliganismin kaikkein vakavimmasta ilmenemismuodosta ovat suurimmilta osin vastuussa alempaan työväenluokkaan kuuluvat nuoret miehet.¹⁹²

Huliganismin käsittely nousee esille jo *Auf Wiedersehen, Pet*:in ensimmäisessä tuotantokaudessa. Asiaan kiinnittää, huomiota mm. Neville joka ilmaisee mielipiteensä jalkapallon tilasta:

”Rakastan jalkapalloa, mutta fanit tänä päivänä pilaavat lajin, varsinkin ulkomailla.”¹⁹³

Jalkapallon tilasta Bomber ja jatkaa seuraavasti:

”Se on traagista mitä kansallislajillemme on tapahtunut. Muistan kun minä olin poika, katsomot olivat täynnä. Ihmiset olivat kiinni toisissaan pakattuina kun sardiinit. Äitini ja siskoni kävivät katsomassa pelejä. Nykyään äitini ei edes uskalla lähteä pois kotoa kun Bristol Cityllä on kotipeli”¹⁹⁴

Barryllä on myös oma näkemyksensä asiasta:

”Se ei ole oikeastaan jalkapallon syy, se on sosiaalinen ongelma: työttömyys, urbaani turhautuneisuus. Nämä kaverit, niin, he ovat yksinkertaisesti valinneet jalkapallostadiumin heidän protestiareenakseen.”¹⁹⁵

¹⁹² Dunning, Murphy & Williams 1986, 240.

¹⁹³ *Auf Wiedersehen, Pet* 1983, jakso 3.

¹⁹⁴ *Auf Wiedersehen, Pet* 1983, jakso 3.

¹⁹⁵ *Auf Wiedersehen, Pet* 1983, jakso 3.

Yhteiskunnallisen ja pohdiskelevan Barryn huomio yhteiskunnan sosiaalisesta ongelmasta on mielenkiintoinen ja varmasti osittain totta. Taantuvilla alueilla jossa työttömyys oli varsin korkea, moni varmasti turhautui elämäntilanteeseensa. Turhautuneisuus purkautui lopulta pelien yhteydessä, ja kohteeksi valittiin usein vastustajan kannattajat tai poliisi.

Auf Wiedersehen, Pet haluaa tuoda esille sen tosiasian, että kaikki jalkapallofanit eivät ole huligaaneja. Ensimmäisen tuotantokauden kolmannessa jaksossa Dennis ja Oz päättävät lähteä katsomaan Sunderlandin ystävyysottelua Belgian Liègeä vastaan. Pelin jälkeen Dennis keskustelee tuntemattomien Sunderland-fanien kanssa mm. huliganismista. Dennisin mielestä on hyvä, että peli päättyi tasan, näin miehet eivät pura vihaansa syyttömiin sivustakatsojiin. Miehet toteavat, etteivät he ole huligaaneja, vaan he tulivat nauttimaan pelistä.¹⁹⁶ Samalla luodaan kuvaus varteenotettaviin huligaaneihin (Kuva 4.), joksi sarjan Oz-hahmo voidaan laskevan kuuluvaksi.

Kuva 4. Jalkapallohuligaanit. *Auf Wiedersehen, Pet* 1983, jakso 3.

Toisessa tuotantokaudessa jalkapallon väkivaltaisuus nousee esille muutaman kerran. Barry huomauttaa jaksossa 11 Ozille ja Bomberille, että Brysselissä

¹⁹⁶ *Auf Wiedersehen, Pet* 1983, jakso 3.

tapahtuneen jalkapallotragedian seurauksena englantilaisten seurajoukkueiden osallistuminen Euroopan kentille kiellettiin. Jaksossa 12 Barry pohtii myös lisää syitä jalkapallohuliganismin väkivaltaisuukselle.¹⁹⁷

Mielenkiintoisia *Auf Wiedersehen, Pet*:issä ovat myös pienet arkiset asiat, joita sarjan hahmot käsittelevät jalkapallon kautta. Esimerkiksi ensimmäisessä jaksossa, kun Oz näkee Lontoosta kotoisin olevan Waynen, toteaa hän saman tien:

”Spurs¹⁹⁸, ihan selvästi”¹⁹⁹

Ozin jalkapalloväritteinen ajattelumaailma tulee esille myös ensimmäisen tuotantokauden viimeisessä jaksossa, jossa hän on matkalla takaisin Britanniaan Dennisin ja Nevillen kanssa. Kolmikko on autolautan kannella ja Neville näkee edessä Brittien saarten rannikon. Oz toteaa siihen:

”On tuo kyllä hemmetin masentavan näköinen paikka (Britannia), kun asiaa miettii tarkemmin. Meillä ei ole paljoa odotettavissa kun pääsemme takaisin, ainoa lohtu on Kevin Keegan. Ei työtä, ei rahaa, ei tulevaisuudennäkymiä.”²⁰⁰

Oz viittaa Kevin Keeganilla Newcastle Unitedin uuteen pelaajaan. Eli ainoa positiivinen asia paluussa Britanniaan on jalkapallon tuoma lohtu. Kolmas esimerkki Ozin jalkapalloväritteisestä ajatusmaailmasta on toisen tuotantokauden kahdeksannesta jaksosta, jossa Oz palaa kotiin tapaamaan poikaansa. Moxey kysyy Ozilta, että kuinka vanha Ozin poika on. Oz vastaa:

¹⁹⁷ *Auf Wiedersehen, Pet* 1986, jaksot 11 & 12.

¹⁹⁸ Tottenham Hotspur on lontoolainen jalkapalloseura, Oz siis yhdistää Waynen välittömästi jalkapallon kautta Lontooseen.

¹⁹⁹ *Auf Wiedersehen, Pet* 1983, jakso 1.

²⁰⁰ *Auf Wiedersehen, Pet* 1983, jakso 13.

”Hän syntyi samana vuonna kun Newcastle putosi sarjasta, eli hän on nyt hmm... kymmenen tai yksitoista.”²⁰¹

Ozin hahmo on varsin ristiriitainen ja kärjistetty esimerkki brittiläisestä työväenluokkaisesta miehestä, mutta Ozin kautta katsojalle tulee selväksi se, kuinka tärkeä osa elämää jalkapallo voi olla brittiläiselle miehelle. Elämä voi olla täysin jalkapalloväritteinen ja monia asioita voi ajatella jalkapallon kautta. Erikoista Ozissa on se, että siitä tuli ylivoimaisesti koko sarjan suosituin hahmo²⁰².

6.2 Kotiseutu ja sen merkitys – sarjan antama kuva Newcastle'n seudusta

Auf Wiedersehen, Pet tuo esille sen, kuinka tärkeäksi miehet kokevat oman kotikaupunkinsa ja synnyinpaikkansa. Sarja käsittelee kotiseuturakkautta kolmen Newcastle'n seudulta olevan hahmon: Dennisin, Nevillen ja Ozin kautta. Samalla sarjassa luodaan kuva Newcastle'n kaupungista 1980-luvun alkupuoliskolla.

Newcastle'n seutu oli kuulunut jo 1930-luvulta lähtien hallituksen luokittelemiin kehitysalueisiin, jotka saivat taloudellista tukea ja helpotuksia mm. verojen tai vuokrien maksussa. Kehitysalueiden yksi piirre oli niiden suuri työttömyys verrattuna muihin Britannian osiin. Newcastle'n seutu laskettiin kuuluvan erikoisalueeksi aina 1980-luvun puoliväliin asti, koska alueen työllisyystilanne pysyi huonona. Vuonna 1979 valtaan tullut Thatcherin hallitus kuitenkin pienensi erityisalueiden saamia tukimääriä.²⁰³

Geordiet ovat sarjassa ylpeitä omasta kotiseudustaan, vaikka alue on yksi Britannian heikoimmin menestyneitä. Oz on erittäin huolestunut siitä, että hänen

²⁰¹ *Auf Wiedersehen, Pet* 1986, jakso 8.

²⁰² Roddam & Waddell 2003, 60.

²⁰³ Pope 1989, 165–168.

tuleva ex-vaimonsa on muuttamassa Italiaan hänen poikansa kanssa. Hän yrittää vakuuttaa, että pojan juuret ovat Koillis-Englannissa.²⁰⁴ Ex-vaimo päättää kuitenkin muuttaa. Oz tapaa poikansa ennen muuttoa, ja haluaa korostaa hänelle seuraavaa:

”Muista poika. Älä koskaan unohda juuriasi, vaikka menet minne tahansa, sinä tulet aina olemaan geordie. Tämä on se paikka joka muokkasi sinut sellaiseksi kun sinä olet, vai mitä?”²⁰⁵

Sarja korostaa näin alueellista identiteettiä ja sen tärkeyttä, joka on tärkeää brittiläisille.²⁰⁶ Kotiseuturakkaus korostuu entisestään, kun Barry (hän on kotoisin Wolverhamptonista) erehtyy sanomaan oman negatiivissävytteisen mielipiteensä Newcastlesta. Geordie-kolmikko alkaa puolustaa välittömästi omaa kotiseutuaan.²⁰⁷

Auf Wiedersehen, Pet:in antama kuva työttömyyden vaivaavasta 1980-luvun Newcastlesta on varsin masentava. Toisen tuotantokauden kolmannessa jaksossa esiintyvän kahden poliisin kommentit Newcastlesta kuvaavat hyvin, millainen kuva työttömyyden vaivaamasta kaupungista annettiin. Toinen poliiseista kysyy millainen kaupunki Newcastle on, vastaus kuuluu:

”Lasketko itsesi kuuluvaksi työväenluokkaan? ... Kunhan vietät yön Newcastlella, tajuat että kuulut keskiluokkaan.”²⁰⁸

Kaupunkikuvaus viedään äärimmilleen kun Barry tulee kaupunkiin ja hänen on tarkoitus viettää yö Ozin asunnolla (Kuva 5).

²⁰⁴ *Auf Wiedersehen, Pet* 1986, jakso 8.

²⁰⁵ *Auf Wiedersehen, Pet* 1986, jakso 8.

²⁰⁶ Matikainen 2002.

²⁰⁷ *Auf Wiedersehen, Pet* 1986, jakso 8.

²⁰⁸ *Auf Wiedersehen, Pet* 1986, jakso 3.

Kuva 5. Newcastle rumimmillaan. *Auf Wiedersehen, Pet* 1986, jakso 8.

Asunto ei kuitenkaan ole enää Ozin, ja Barry joutuu etsimään itselleen uuden yöpymispaikan. Hän soittaa lopulta Dennisille ja sanoo:

”Minulta kesti puolituntia löytää puhelin, jota ei ollut vandalisoitu... Olen täällä narkkareiden, väkivallantekijöiden ja raiskaajien ympäröimänä.”²⁰⁹

Siitä huolimatta, että *Auf Wiedersehen, Pet*:in antama kuva Newcastlesta on lohduton ja karu, olivat kaupungin asukkaat sarjan ilmestymisen jälkeen kuitenkin todella iloisia siitä, että Newcastle oli saanut paljon julkisuutta. Moni kaupunkilainen uskoikin, että *Auf Wiedersehen, Pet*:in ansiosta Newcastlea ei enää yhdistetty ainoastaan hiiliteollisuuteen, huonoon jalkapallojoukkueeseen tai likaisiin rakennuksiin.²¹⁰

²⁰⁹ *Auf Wiedersehen, Pet* 1986, jakso 8.

²¹⁰ Roddam & Waddell 2003, 66.

6.3 Työväenluokkaisen miehen elämäntavat

Auf Wiedersehen, Pet antaa työväenluokkaisten miesten elämäntavoista varsin yksipuolisen kuvan. Sarja korostaa miesten elämässä erityisesti alkoholin käyttöä sekä ruokavalion yksipuolisuutta.

Alkoholi ja erityisesti siihen liittyvä pub-kulttuuri ja oluen juonti ovat useasti esillä sarjassa. Ensimmäisen tuotantokauden aikana miehet ovat löytäneet Länsi-Saksassa itselleen ns. "paikallisen" jossa he viettävät paljon aikaa. Toisen tuotantokauden aikana, jolloin miehet ovat Britanniassa, pub-kulttuuri ja sen merkitys nostetaan esille vielä korostetummin.

Alkoholin käyttöä sarjassa kuvataan varsin runsaaksi. Miehet juovat sarjassa alkoholia, yleensä olutta lähes päivittäin ja usein suuriakin määriä. Olutta nautitaan myös työpäivän aikana. Alkoholin käyttöä ei kuitenkaan nosteta ongelmaksi sarjassa kun muutamaan otteeseen. Toisessa tuotantokaudessa Bomber ja Wayne keskustelevat Dennisin muuttuneesta juomakäyttäytymisestä, sekä Dennisin sisko Norma huomauttaa, että Dennisin tulisi vähentää alkoholin kulutustaan.²¹¹ Sarjasta välittyy kuva, että ainoastaan väkevän alkoholin nauttiminen olisi vahingollista, eikä runsas oluen juonti ole haitaksi. Oluen rooli brittiläisessä kulttuurissa on juurtunut niin syväälle, ettei sitä välttämättä ajatella alkoholijuomana.

Perinteisesti pubit ja olut ovat yhdistetty kuuluvaksi osaksi brittiläisen työväenluokkaisen miehen elämään. 1980-luvulla pub-perinteet alkoivat muuttua naisten ja nuorten alkoholikäytön lisääntymisen myötä, ja perinteiseen miesvaltainen olutpainotteinen pub-miljöö alkoi muuttua.²¹² Sarjassa miesten osuus pub-asiakaskunnasta on selkeästi suurin, joten pub kuvataan edelleen perinteisenä miehiin liittyvänä seurustelupaikkana.

²¹¹ *Auf Wiedersehen, Pet* 1986, jakso 1 & 4.

²¹² Youth, Alcohol, and Emergence of the Post-Modern Alcohol Order (www).

Auf Wiedersehen, Pet antaa varsin yksipuolisen kuvan miesten ruokavaliosta. Varsinkin ensimmäisen tuotantokauden jaksoissa, jossa miehet asuvat parakissa Länsi-Saksassa, he syövät varsin yksipuolisesti ja epäterveellisesti – pääasiassa tölkkiruokaa. Jaksossa kuusi Brenda huomauttaakin miestänsä Nevilleä, että hänen pitää syödä terveellisesti.²¹³ Yksipuoliset ruokailutottumukset jatkuvat myös toisessa tuotantokaudessa. Britannia on kuuluisa huonosta ruuustaan ja sarja tukee täysin tätä käsitystä.

Jos sarjan antama kuva työmiesten elämäntavoista on lähellä totuutta, niin Britanniassa alkoholin käyttö oli varsin runsasta ja samalla ruokailutottumukset olivat epäterveellisiä. Alkoholin nauttiminen nousee sarjassa niin keskeiseen rooliin, että katsojalle välittyy pakostakin kuva liiallisesta alkoholin käytöstä. Varsinkin moni työväenluokkainen mies on saattanut saada *Auf Wiedersehen, Pet*:stä kuvan, että alkoholin runsas nauttiminen on hyväksyttävää ja että työpaikalla saa juoda. Mielenkiintoista olisikin tietää lisääntyikö nautitun alkoholin määrä sarjan vaikutuksesta työpaikoilla, etenkin rakennustyömailla.

7. Britit Espanjassa – Costa del Solin brittivähemmistö 1980-luvun puolivälissä

Media alkoi Britanniassa 1980-luvulla kiinnittää erityistä huomiota Espanjassa asuviin britteihin. Teemasta ”Britit Espanjassa” muodostui Britanniassa ilmiö josta tekivät juttuja ja raportteja televisio, lehdistö sekä radio.²¹⁴ Pro gradun viimeisessä käsittelyluvussa selvitän millaisen kuvan *Auf Wiedersehen, Pet* antaa brittien asumisesta ja ajanvietosta Espanjan Costa del Solin aurinkorannikolla. Käsittelen luvussa brittiläisten alueelle muodostamaa yhteisöä, brittiläisiä rikollisia sekä eläkeläisiä.

Suurena apuna käsittelyluvussa tulee olemaan Karen O’Reillyn teos, *The British on the Costa del Sol*. O’Reilly tutkii monipuolisesti brittiläisen väestönryhmän

²¹³ *Auf Wiedersehen, Pet* 1983, jakso 6.

²¹⁴ O’Reilly 2000, 1-2.

elämää Espanjan aurinkorannikolla. Tutkimus painottuu O'Reillyn 1990-luvun alussa tekemään tutkimusmatkaan alueelle, mutta teoksessa käsitellään myös 1980-lukua.

Costa del Solin aurinkorannikko eteläisessä Espanjassa (Kartta 3.) koki 1970- ja 1980-luvuilla suuren muutoksen. 1960-luvulla alkanut massaturismin aika muokkasi Costa del Solin rannikkoaluetta, ja sen seurauksena rannikon pienet ja perinteiset kalastajakylät muuttuivat vuosien saatossa nykyaikaisiksi turistilomakohteiksi. Perinteisen turismin ohella alueelle alkoi virrata vähitellen ihmisiä ajatuksenaan asettautua aurinkorannikolle osittain tai kokonaan pysyvästi. Suurin yksittäinen alueelle muuttanut kansallisuus olivat britit. 1960-luvulla brittien määrä alueella oli vähäinen, mutta 1980-luvulle tultaessa heidän määränsä alueella oli moninkertaistunut. On arvioitu, että vuonna 1986 brittien määrä koko Espanjan alueella oli vajaa 50 000, joten kyseessä on huomattava vähemmistö. Tarkkaa lukumäärää on kuitenkin vaikea sanoa, koska tilastoja on monenlaisia sekä osa maassa asuvista briteistä ei ole rekisteröitynyt viralliseksi asukkaaksi.²¹⁵

KARTTA ESPANJAN AURINKORANNIKOSTA

Kartta 3. Espanja ja Costa del Sol. O'Reilly 2000.

²¹⁵ O'Reilly 2000, 29–31; 47 & 49.

7.1 Espanjan aurinkorannikon ”pikku-Britannia”

Britit olivat 1980-luvulla suurin yksittäinen ulkomaalainen väestöryhmä Costa del Solin alueella Espanjassa. Massaturismin kehittymisen myötä alue on muuttunut vuosikymmenten aikana täydellisesti. Brittien määrä kasvoi huomattavasti 1980-luvun kuluessa jolloin moni osti alueelta lomakoteja tai eläkeasuntoja.²¹⁶ Britannia kärsi 1980-luvun alkuvuosina pahasta lamasta sekä rikollisuuden kasvusta, joten useat britit päättivät muuttaa pois Britanniaista. Usein muuttajat olivat eläkeläisiä, jotka halusivat viettää eläkepäiviään lämpimässä ilmastossa, mutta joukossa oli myös muunlaisia ihmisiä, kuten esimerkiksi lakia paenneita rikollisia tai Espanjaan paremman elämän toivossa muuttaneita työkäisiä ihmisiä.²¹⁷ *Auf Wiedersehen, Pet* kiinnittää myös huomiota alueen kokemaan muutokseen. Miehet saapuvat Espanjaan jaksossa kymmenen, ja samalla luodaan kuvaus Costa del Solin alueeseen. Alueesta annetaan kuva, että se on päättymätön uusien hotellien rakennustyömaa, johon Barry toteaa:

”Matkailu on 1980-luvun kasvava teollisuuden ala – Espanjakin on täynnä rakennustyömaita.”²¹⁸

Sarjan antama kuvaus pitää varsin hyvin paikkaansa, Espanjan aurinkorannikko oli muutoksen tilassa, kuten aikaisemmin on jo todettu.

Espanjaan muuttaneita brittejä syytettiin siitä, että he eivät integroituneet valtaväestön kanssa eivätkä opettele espanjan kieltä tai sen kulttuuria. Vastaavasti britit muodostivat omia pieniä yhteisöjään, joihin espanjalaisten tai muiden vierasmaalaisten oli vaikea päästä mukaan.²¹⁹ *Auf Wiedersehen, Pet* antaa briteistä varsin samanlaisen kuvan. Sarjassa kuvatut Espanjassa asuvat britit ovat pääasiassa Britanniaista karanneita rikollisia. He viettävät aikaa pääosin omassa,

²¹⁶ O’Reilly 2000, 31–33.

²¹⁷ O’Reilly 2000, 23–24.

²¹⁸ *Auf Wiedersehen, Pet* 1986, jakso 10.

²¹⁹ O’Reilly 2000, 160

brittiläiseen malliin sisustetussa baarissaan, toisten brittien keskuudessa.²²⁰ Sarjan perusteella saa kuitenkin kuvan, että rikollisten määrä Espanjassa olisi selvästi suurempi mitä se todellisuudessa oli. Eläkeläiset olivat kuitenkin suurin yksittäinen brittiläinen väestöryhmä²²¹.

Britit ovat muodostaneet Karen O'Reillyn mukaan Espanjaan useita erilaisia kerhoja ja klubeja. Alueella asuvien brittien sosiaalista elämää O'Reilly kuvaa todella aktiiviseksi, yksi britti saattoi olla monen eri yhteisön tai klubin jäsenenä.²²² Sarja kuvaa myös brittien yhteisöllisyyttä, miesten pomo Ally Frazer on Marbellan suosituimman vapaa-ajan klubin jäsen. Klubin jäsenistö koostuu täysin Britanniaasta kotoisin olevista henkilöistä ja he viettävät aikaa toistensa kanssa.²²³

Alueella asuvat britit olivat keskimäärin varakkaampia kuin tavalliset Britanniaassa asuvat britit.²²⁴ Samanlaisen kuvan antaa myös televisiosarja, jokainen Espanjassa asuva britti edustaa sarjassa vähintään keskiluokkaista brittiä tai hyvin toimeentulevaa. Luokkaero miesten ja Espanjassa asuvien brittien välillä nousee esille lähes välittömästi kun miehet saapuvat Espanjaan. Miehet kohtaavat paikallisen pariskunnan. Oz on pariskunnan aviomiehestä seuraavaa mieltä:

”Hetimitä kun näin hänen kasvonsa – inhosin häntä. Hän näytti juuri sellaiselta henkilöltä, jonka takia häpeän olevani englantilainen.”²²⁵

Moxey toteaa saman tien:

”Niin - porvarit.”²²⁶

²²⁰ Auf Wiedersehen, Pet 1986, jakso 11.

²²¹ O'Reilly 2000, 45.

²²² O'Reilly 2000, 76-77.

²²³ Auf Wiedersehen, Pet 1986, jakso 11.

²²⁴ O'Reilly 2000, 156.

²²⁵ Auf Wiedersehen, Pet 1986, jakso 10.

Jo aikaisemmin olen nostanut esille sarjan selkeän luokka-asettelun. Eroja korostetaan samaan malliin miesten viettäessä aikaa Espanjassa.

Sarja antaa mielestäni varsin kärjistetyn kuvan Espanjassa asuvista briteistä. Niin kuin O'Reillykin toteaa teoksessaan, että teema "Britit Espanjassa" oli 1980-luvulla erittäin suosittu aihe mediassa. Median luoma kuva oli kuitenkin liioiteltu ja varsinkin lehdistö sekä televisio hakivat sensaatio-tyylisiä raportteja alueen ihmisistä ja ilmiöistä²²⁷. Elämä on osittain ollut varmaan varsin normaalia, mutta muutamat kiinnostavat poikkeukset saivat median vääristämään Espanjasta annettua kuvaa.

Espanjaan muuttaneet työikäiset britit eivät olettaneet saavansa töitä Espanjan työmarkkinoilta. Hyvin usein kielikysymys nousi ylitsepääsemättömäksi esteeksi. Espanja kärsi 1980-luvulla myös pahasta työttömyydestä, työttömyys oli vuosikymmenen keskivaiheilla nykyisten EU-maiden vertailuissa korkein, noin 17 % ²²⁸. Vapana olleet työpaikat annettiin yleensä espanjalaisille, jos he vain olivat yhtä kyvykkäitä. Britit etsivätkin töitä usein "omiensa" keskuudesta ja he tekivät työtään usein laittomasti. Yksi vaihtoehto oli myös perustaa oma yritys, britit perustivatkin paljon baareja.²²⁹ Sarjassa miehet tulevat myös tekemään työtä pomonsa Ally Frazerin laskuun laittomasti, koska hän ei saanut kuntoon työlupia Espanjan työlainsäädännön takia.²³⁰

Karen O'Reillyn mukaan suurin osa Costa del Solin vakituisista asukkaista ei kaipaa takaisin muuttoa Britanniaan, mutta samalla he luovat itselleen oman "pikku-Britannian" keskelle Espanjan aurinkoa.²³¹ Sarjassa kuvataan myös brittejä, jotka viettävät aikaa englantilaisittain sisustetuissa baareissa. Barry toteaa:

²²⁶ Auf Wiedersehen, Pet 1986, jakso 10.

²²⁷ O'Reilly 2000, 3-4.

²²⁸ After 25 years of high employment. What have we learned? (www).

²²⁹ O'Reilly 2000, 143-144.

²³⁰ Auf Wiedersehen, Pet 1986, jakso 9.

²³¹ O'Reilly 2000, 116 & 160.

”Tämä paikka on kyllä ihmeellinen. Täällä näyttää siltä, että Bermondsey (Lontoon kaupunginosa) on kuljetettu keskelle Costa del Solia... Epätoivoista porukkaa.”²³²

Oz jatkaa, että:

”Katso noitakin naisia. He ovat viettäneet parhaat vuotensa silitysrauta kädessään jossain surkeassa lähiössä. Aviomies on ollut vähänväliä vankilassa, mutta hän on pystynyt pitämään suhteen yllä lupaamalla sen viimeisen suuren keikan. Sen jälkeen kaikki tulee olemaan yhtä ylellisyyttä. Sitten kun kaikki onnistuu ja he pääsevät tänne – niin mitä he tekevät? Luovat saman ympäristön, josta he halusivat päästä eroon.”²³³

Kuvaus on varsin osuva kommentti siitä kuinka britit loivat omia pieniä yhteisöjään ja vaikka sanoivat, etteivät he kaipaa takaisin kotimaahan niin silti he haaveilivat Britanniaasta. Luultavasti kaikista eniten Britanniaasta haaveilivat sieltä pakolla pois lähteneet, joiden takaisinpaluu olisi merkinnyt mm. vankilatuomiota.

Espanjassa asuvat britit ovat vain lentomatkan päässä kotimaataan sekä Costa del Solin tuntumassa sijaitseva Britannialle kuuluva Gibraltarin erillisalue. Silti brittien jokapäiväiseen elämään kuului samoja asioita kun Britanniaassa asuvillakin ihmisillä. He syövät usein brittiläistä perinneruokaa, lukevat brittiläisiä sanomalehtiä sekä katsovat satelliittikanavia²³⁴. Samat asiat nousevat esille myös sarjassa. Moxey, joka on paennut vankilasta ennen Espanjaan tuloa, miettii mahdollista pysyvää jäämistä alueelle. Hän tulee siihen tulokseen, että alueelle jääminen voisi olla varsin mukavaa:

²³² Auf Wiedersehen, Pet 1986, jakso 10.

²³³ Auf Wiedersehen, Pet 1986, jakso 10.

²³⁴ O'Reilly 2000, 93.

”Minä todella tykkään tästä maasta. Jokainen puhuu englantia, joten meidän ei tarvitse opetella kieltä. Englantilaiset sanomalehdet tulevat tänne teeaikaan mennessä, kaikki baarit myyvät englantilaista olutta ja aurinko paistaa aina.”²³⁵

7.2 ”Costa del Crime” – aurinkorannikon brittiläiset rikolliset

Brittiläinen media loi 1980-luvulla Espanjassa asuvista, tai siellä aikaa viettävistä briteistä kolme stereotyyppistä mallia. Mallien mukaan britit olivat joko humalaisia huligaaneja, sisäänpäin lämpiäviä eläkeläisiä tai Britanniaa karanneita rikollisia.²³⁶

Costa del Solin alueelle oli 1980-luvulla asettautunut asumaan brittiläisiä henkilöitä jotka olivat tehneet rikoksia kotimaassaan. Espanjan kultarannikolle annettiin sinne muuttaneiden rikollisten mukaan lisänimi Costa del Crime. Espanjan ja Britannian välinen rikollisten luovutussopimus oli mennyt umpeen vuonna 1978, ja näin moni vankilauhan alla ollut britti pakeni Britannian viranomaisia Espanjaan paremman elämän toivossa.²³⁷ Karen O’Reilly mukaan Costa del Solin alueelle muutti henkilöitä, jotka olivat tehneet Britanniassa rikoksia, tai he ovat paenneet velkojaan Espanjaan. Rikoksen tekijät kuitenkin lähes kaikki korostivat, että he olivat tehneet ainoastaan vähäpätöisiä rikoksia.²³⁸

Auf Wiedersehen, Pet kuvaa sarjassa henkilöitä jotka ovat joutuneet pakenemaan lakia ja oikeutta Britanniaa. Kuvatut rikolliset ovat suuren luokan rikollisia, joiden tekemisiä lehdistö on seurannut Britanniassa. Sarja ei kiinnitä huomiota alueella asuviin pikkurikollisiin. Rikollisista annetaan varsin negatiivisia kommentteja. Mm. Barry kritisoi Espanjassa asuvia rikollisia varsin kärkevästi:

²³⁵ Auf Wiedersehen, Pet 1986, jakso 10.

²³⁶ O’Reilly 2000, johdanto.

²³⁷ The Guardian 11.4.2005.

²³⁸ O’Reilly 2000, 73.

”En tykkää tästä rikollisten maailmasta – halveksin heitä. Minun puolesta heidät saisi lähettää mitä pikimmiten takaisin Englantiin... Se olisi parasta meille kaikille.”²³⁹

Auf Wiedersehen, Pet ottaa varsin suoraan kantaa rikollisten asemaan. Vaikka sarja kritisoi Britannian yhteiskuntaa ja sen tilannetta, ei se kuitenkaan sympatisoi Britanniaa paossa olevia henkilöitä.

Auf Wiedersehen, Pet:issä eletään tilanteessa jolloin Espanjan ja Euroopan Yhteisön välillä oli käynnistetty neuvottelut Espanjan liittymisestä Euroopan Yhteisöön. Ally Frazer ja hänen ystävänsä Kenny Ames, kummatkin sarjan suurrikollisia Britanniassa pohtivat uutta neuvottelujen tuomaa tilannetta. He toteavat että moni Espanjaan paennut on jo lähtövalmiina, jos Espanja ja Britannia pääsevät sopuun luovutussopimuksen uusimisesta. Sarjassa mainitaan myöhemmin, että osa karkulaisista on vaihtanut jo asuinpaikkaa.²⁴⁰ Todellisuudessa Espanja liittyi Euroopan yhteisöön vuonna 1986, mutta uuden luovutussopimuksen mukaan ennen vuotta 1985 maahan muuttaneita brittejä ei voitu palauttaa takaisin Britanniaan²⁴¹. Sarjan tekohetkellä tulevan sopimuksen lopullista sisältöä ei tiedetty, joten moni Espanjaan jäänyt rikollinen joutui kokemaan piinaavia aikoja odottaessaan mahdollisen sopimuksen syntyä.

7.3 Aurinkorannikon eläkeläiset

Britanniasta Espanjaan ja Costa del Solin aurinkorannikolle muuttaneet eläkeläiset edustivat suurinta ryhmää brittiläisistä. 1980-luvulla brittimedia loi heistä stereotyyppisen kuvan jonka mukaan Espanjassa asuvat eläkeläiset olivat sisäänpäin lämpiäviä ja muodostivat omat tiiviit yhteisönsä.²⁴²

²³⁹ *Auf Wiedersehen, Pet* 1986, jakso 10.

²⁴⁰ *Auf Wiedersehen, Pet* 1986, jaksot 6 & 10.

²⁴¹ *The Guardian* 11.4.2005.

²⁴² O'Reilly 2000, 3-5.

Espanjaan muuttaneet britit voi jaotella monella eri tapaa. Jaon voi tehdä iän mukaan, jossa eläkeläisten osuus oli siis korkea. Jaon pystyy tekemään myös asumisajan mukaan. Osa Espanjan briteistä oli muuttanut maahan vakituisesti, eikä heillä ollut aikomusta muuttaa takaisin kotimaahan. Osa heistä asui siellä tietyn ajan vuodesta ja he omistivat Espanjassa oman asunnon. Britit saattoivat myös muuttaa väliaikaisesti Espanjaan, he esimerkiksi vuokrasivat halvan asunnon talvikaudeksi. Viimeiseen ryhmään kuuluvat perinteiset turistimatkoilijat, jotka tekivät lyhyen turistimatkan Espanjaan.²⁴³ Espanjassa oleva brittiyhteisö ei ollut kovin staattinen, vaan yhteisön koko vaihteli suuresti eri vuodenaikojen mukaan.

Auf Wiedersehen, Pet tuo esille eläkeläisten suhteen kaksi tapausta. Sarjassa esiintyy eläkkeelle siirtynyt pariskunta joka on muuttanut maahan vakituisesti, sekä Newcastlesta lomalle lähteneiden vanhusten joukon. Lomajoukkio jää sarjassa kuitenkin enemmän taustalle eikä heidän tekemisiään juuri seurata.²⁴⁴

Espanjaan vakituisesti muuttaneiden henkilöiden asenne Britanniaa kohtaan oli negatiivinen. Karen O'Reillyn mukaan monet Espanjassa vakituisesti asuvat loivat negatiivisen kuvan Britanniaasta ja kehuivat Espanjaa varauksettomasti. Moni kuvaili Britanniaa seuraavasti: kylmä, harmaa, surkea, ei tulevaisuutta jne.²⁴⁵ *Auf Wiedersehen, Pet*:ssä esiintyvän eläkeläispariskunnan asenne Britanniaa kohtaan on myös negatiivinen. He vaikuttavat olevan rikkaita ja kuuluvan vähintään ylempään keskiluokkaan. Etsiessään pomonsa huvilaa miehet eksyvät vahingossa väärälle huvilalle, jonka omistaa Britanniaasta kotoisin oleva eläkeläispariskunta. Lopulta konflikti on valmis kun miehet menevät uimaan huvilan uima-altaaseen ja omistajat saapuvat kauppareissultaan. Luokkaerot nostetaan jälleen kerran esille. Dennis pyrkii selvittämään tilanteen toteamalla:

²⁴³ O'Reilly 2000, 50–51.

²⁴⁴ *Auf Wiedersehen, Pet* 1986, jakso 10.

²⁴⁵ O'Reilly 2000, 96–99.

”Kuule kaveri, tässä on tapahtunut selvä väärinkäsitys. Ei tässä ole syytä liioitella. Tarkoitan, me kaikki olemme kuitenkin brittejä.”²⁴⁶

Johon eläkeläismies vastaa:

”Te olette juuri sellaisia brittejä, minkä takia päätimme vaimoni kanssa muuttaa tänne alun perin.”²⁴⁷

8. Mikä Britanniassa oli vialla?

Auf Wiedersehen, Pet nostaa esille useita yhteiskunnassa 1980-luvun alkupuoliskolla puhuttaneita asioita. Useiden epäkohtien esille nostamista ei tietenkään voi pitää yllätyksenä, koska sarjan kokonaisuus on yhteensä noin 22 tuntia. Sarjan erikoispiirteinä voidaan pitää sitä, että se ottaa kantaa asioihin täysin työväenluokkain silmin, muiden yhteiskuntaluokkien näkökulma eri ilmiöihin ja asioihin jää täysin huomioimatta. Sarjassa esiin nostetut yhteiskunnalliset ongelmat koskettivat nimenomaan raskaasti erityisesti työväenluokkaa. Samaan aikaan keskiluokka ja yläluokka eivät kärsineet samoista epäkohdista kuten esimerkiksi huonosta työttömyystilanteesta.

Jaottelin sarjan pääasiassa neljään eri teemaan. Tutkimukseni teemat käsittelivät brittiläisiä työmiehiä Länsi-Saksassa, Britannian yhteiskunnallisia ongelmia, työväenluokkaisen työmiehen elämää sekä brittivähemmistöä Espanjassa.

Koko *Auf Wiedersehen, Pet*:in idea syntyi tilanteesta kun monet brittiläiset työmiehet joutuivat lähtemään töihin muualle Eurooppaan mm. Länsi-Saksaan ansiotyön perässä. Britannia ei kyennyt tarjoamaan heille töitä vaikean taloudellisen tilanteen seurauksena. Vaikka sarjan hahmoilla ei ole oikeita esikuvia ja sarja on fiktiivinen, niin *Auf Wiedersehen, Pet*:ssä on havaittavissa

²⁴⁶ *Auf Wiedersehen, Pet* 1986, jakso 10.

²⁴⁷ *Auf Wiedersehen, Pet* 1986, jakso 10.

selkeitä realistisia elementtejä. Esimerkiksi sarjassa luotu miljöö vastasi hyvin pitkälle oikeata rakennustyömaa-aluetta joita Länsi-Saksassa oli. Tietyt yksittäiset faktat olivat myös sarjassa totta, esimerkiksi työntekijöiden värvääminen, ja työmiesten oikeudellinen asema sarjassa oli sama kuin todellisuudessa. Sarja on selkeästi luotu "oikeiden" tapahtumien keskelle. Vaikka ensimmäisen tuotantokauden tapahtumat sijoittuvat pääasiassa Länsi-Saksan maisemiin, otetaan siinä kuitenkin vahvasti kantaa Britannian asioihin. Suurin yksittäinen esille nostettu ongelma on työttömyys.

Toinen temaattinen käsittelyluku oli mielestäni tutkimuksen antoisin, koska siinä puututtiin Britanniassa esiintyviin yhteiskunnallisiin ilmiöihin. Erityisen mielenkiintoista tutkimuksen kannalta olivat sarjan kuvaamat työttömyys, poliittiset kannanotot sekä luokkaerot. Työttömyys ja sen tuomat ongelmat tuodaan sarjassa esille todella näkyvästi, ja samaa voi sanoa poliittisista kannanotoista. Varsinkin Oz-hahmon kannanotto toisen tuotantokauden ensimmäisessä jaksossa Britannian yleiseen tilanteeseen voi tulkita todella vahvana kritiikkinä Margaret Thatcherin politiikkaa kohtaan. Luokkaerojen korostaminen nousee sarjassa keskeiseen rooliin. Sarjan antama kuva Britanniassa vallitsevasta luokkaerosta on varsin räikeä. Tutkimuskirjallisuuden välityksellä en itse kuvailisi eroja niin suuriksi, mutta ehkä sarjan tekijöillä onkin ollut tarkoitus herättää keskustelua luokkaeroista kärjistetyllä esimerkillä. Täytyy kuitenkin muistaa, että Britanniassa luokkaerot ovat olleet perinteisesti selkeästi esillä. Mielenkiintoinen havainto luvussa on myös avioliiton ja naisen roolin esiin nostaminen sekä lehdistöön kohdistuva kritiikki.

Työväenluokkaisesta miehestä *Auf Wiedersehen, Pet* antaa mielestäni varsin realistisen kuvan, tietenkin huumorilla maustettuna. Sarja kuitenkin kuvaa myös sitä todellista ahdinkoa ja turhautumista jota aikakauden miehet ovat joutuneet kokemaan, etenkin työllisyystilanteen suhteen. Jalkapallo on kuulunut oleellisena osana monen brittiläisen miehen elämään usean vuosikymmenen ajan. Siksi se myös nostetaan esille *Auf Wiedersehen, Pet*:ssä. Erittäin antoisaa on

sarjan kuvaus jalkapallon muuttuneesta asemasta. Erityisesti jalkapallonhuliganismin esille nostaminen oli kiintoisaa tutkimuksen kannalta. Asiaa käsitellään sarjassa useita kertoja ja huliganismi todetaan todelliseksi ongelmaksi. Sarjan tuotantokausien välillä tapahtui myös todellinen onnettomuus, joka tapahtui Brysselin jalkapallostadiumilla, traaginen tapahtuma tuodaan esille *Auf Wiedersehen, Pet*:ssäkin. Elämäntapojen suhteen merkillepantavaa sarjassa oli erityisesti alkoholin käyttö. Alkoholia käytetään sarjassa erittäin paljon, mikä nosti väistämättä mieleen ajatuksen, että saattoiko näin oikeasti olla. Toisaalta pub-kulttuurilla on Britanniassa pitkät perinteet ja oluen juonti voi helposti kuulua ihmisten jokapäiväiseen elämään.

Viimeinen temaattinen käsittelyluku käsitteli Espanjassa asuvia brittejä. Espanjaan muutti 1980-luvun kuluessa paljon brittejä, pääosin eläkeläisiä sekä työikäisiä, mutta myös rikollisia. Sarja keskittyy pääasiassa rikollisten kuvaamiseen, jonka takia sarjan perusteella Costa del Solista saakin hieman vääristyneen kuvan. Espanjaa käsitellessään sarja nostaa esille myös toisen mielenkiintoisen aiheen: lehdistön. Lehdistöä on Britanniassa syytetty usein epäeettisyydestä ja skandaalihakuisuudesta. *Auf Wiedersehen, Pet*:in suhteesta lehdistöön on havaittavissa selkeää kritiikkiä, ja tuntuu kuin lehdistöä haluttaisiin tarkoituksella näpäyttää ja hieman nöyryyttää.

Kaiken kaikkiaan pro graduni oli varsin haastava alkuperäislähteen erikoisuuden takia. Tällaisen tutkimuksen voi saada helposti ylipitkäksi sarja-arvosteluksi, ja tietyn analyttisyyden nostaminen esiin oli välillä vaikeaa. Sarja antaa mielestäni osittain realistisen kuvan Britannian 1980-luvun tapahtumista. Pitää muistaa, että *Auf Wiedersehen, Pet* on myös fiktiivinen tuote, joten siinä on myös elementtejä jotka ovat keksittyjä. Kuitenkin sarjan luojat ovat ottaneet huomioon suunnitteluvaiheessa tietyn realismin jota todellisuudessa myös Britannian yhteiskunnassa tapahtui. Oleellinen jo monta kertaa toistettu tosiasia on se, että sarja kuvaa Britanniaa ja sen tapahtumia täysin työväenluokkaisten lasien lävitse. Vastatakseni kysymykseen: mikä Britanniassa oli pielessä, voi

sanoa, että työväenluokan suhteen moni asia oli huonommin kuin muun väestön osan. Tietenkään aikakausi ei välttämättä ollut helppo myöskään muille yhteiskuntaluokille, mutta erityisen kova aikakausi oli keskimäärin pienituloisemmalle työväenluokalle.

Jatkotutkimuksen osalta mielenkiintoista olisi tutkia samaa aikakautta keskiluokkaisin tai yläluokkaisin silmin, eli kuinka he näkivät saman aikakauden. Hedelmällisenä tutkimuskohteena voisi myös ajatella kahden samantyyppisen, ja samasta yhteiskuntaluokasta kertovan elokuvan tai televisiosarjan vertaamista. Britannian televisiossa on esitetty aikoinaan draamasarja *Boys from the Blackstuff*, joka kertoo vuoden 1982 Britannian vaikeasta taloudellisesta tilanteesta ja työttömyydestä Liverpoolin alueella. Mielenkiintoista olisi esimerkiksi vertailla Liverpoolin alueen *Boys from the Blackstuff*-sarjaa ja *Auf Wiedersehen, Pet*:iä. Keskeisintä tämän tyyppisessä tutkimuksessa on mielestäni se, että elokuvaa tai televisiosarjaa tutkittaessa ja pyrittäessä yhdistämään alkuperäislähde oikeaan yhteiskunnalliseen tilanteeseen, pitää elokuvan tai televisiosarjan olla faktoiltaan mahdollisimman realistinen. Vain silloin tutkimus voi antaa tekijälleen hyvän lopputuloksen.

Elokuvan käyttäminen alkuperäislähteenä voi antaa tutkijalle paljon uutta tietoa sellaisesta asioista joita ei välttämättä tekstin välityksellä saa, elävä kuva voi antaa paljon uutta tietoa aiheesta, mitä ei välttämättä välity tekstiä tutkimalla. Varsinkin visuaalisesti ajattelevat tutkijat voivat saada paljon irti tällaisesta tutkimusmetodista, koska tällöin tutkija voi heittäytyä itse historian syövereihin, ja helposti asettaa itsensä osaksi samaa aikakautta.

Lähteet

Alkuperäislähteet:

Auf Wiedersehen, Pet. (suomeksi *Näkemiin vaan muru!*)

Starring Tim Healy, Kevin Whately, Pat Roach, Jimmy Nail, Gary Holton, Timothy Spall and Christopher Fairbank.

Written by Dick Clement, Ian La Frenais, Stan Hey, Bernie Cooper and Francis Megahy.

Series directors Roger Bamford and Baz Taylor.

Series producer Martin McKeand.

Executive producer Allan McKeown.

Based on an original idea by Franc Roddam.

The complete series one, 13 episodes, year 1983.

The complete series two, 13 episodes, year 1986.

Tutkimuskirjallisuus:

Armstrong, Gary, *Football Hooligans: Knowing the Score*. Oxford: Berg 1998.

Bark, Dennis L. & Gress, David R., *A History of West-Germany, volume 2: Democracy and its Discontents 1963–1988*. Oxford: Blackwell 1989.

Bonnet, Alastair, "Anti-Racism as a Radical Educational Ideology in London and Tyneside". *Oxford Review of Education*, Vol. 16, No. 2. (1990). pp. 255–267. JSTOR.

Campbell, Duncan, "Great escape". *The Guardian*. 11.4.2005.

Castles, Stephen, "The Guest-Worker in Western Europe - An Obituary". *International Migration Review*, Vol. 20, No. 4, Special Issue: Temporary Worker

Programs: Mechanisms, Conditions, Consequences. (Winter, 1986), pp. 761–778. JSTOR.

Cawood, Ian, *Britain in the twentieth century*. New York: Routledge 2003.

Charlesworth, Simon J., *A phenomenology of working class experience*. Cambridge: Cambridge University Press 2000.

Childs, David, *Britain since 1945*. London: Routledge 2001.

Clarke, Peter, *Hope and Glory*. London: Penguin Book 1996.

Dunning, Eric, Murphy, Patrick & Williams, John, "Spectator Violence at Football Matches: Towards a Sociological Explanation". *The British Journal of Sociology*, Vol. 37, No 2. (Jun., 1986), pp. 221-244. JSTOR.

Floud, Roderick & McCloskey, Donald, *The economic history of Britain since 1700 volume 3: 1939-1992*. Cambridge: Cambridge University Press 1994.

Glynn, Sean, *Modern Britain: an economic and social history*. London: Routledge 1996.

Halsey, A. H., *Change in British society*. Oxford: Oxford University Press 1987.

Kingsley, Hillary, "Awful Pets are fun". *Daily Mirror*. 22.2.1986.

Marwick, Arthur, *British society since 1945*. London: Penguin Book 2003.

Marwick, Arthur, *The New Nature of History*. Basingstoke: Palgrave 2001.

Morgan, Kenneth O., *Britain since 1945 The Peoples Peace*. Oxford: Oxford University Press 2001 a.

Morgan, Kenneth O., *The Oxford history of Britain*. Oxford: Oxford University Press 2001 b.

Munt, Sally, R., *Cultural studies and the working class: subject to change*. London: Cassell 2000.

Oakland, John, *British Civilization: an introduction*. London: Routledge 1992.

O'Loughlin, John, "Distribution and Migration of Foreigners in German Cities". *Geographical Review*, vol. 70, No 3. (Jul., 1980), pp. 253-275. JSTOR.

O'Reilly, Karen, *The British on the Costa del Sol*. London: Routledge 2000.

Pope, Rex, *Atlas of British Social and Economic History since c. 1700*. London: Routledge 1989.

Roddam, Franc & **Waddell**, Dan, *The Auf Wiedersehen Pet Story: That's Living Alright*. London: BBC Books 2003.

Royle, Edward, *Modern Britain: A Social History 1750-1997*. London: Arnold 1997.

Salmi, Hannu, *Elokuva ja historia*. Helsinki: Painatuskeskus 1993.

Sorlin, Pierre, *The Film in History – Restaging the Past*. Oxford: Basil Blackwell 1980.

Thomas, Eric-Jean, *Immigrant workers in Europe: their legal status: a comparative study*. Paris: Unesco Press, 1982.

Thompson, Tony, "Deadly Cargo". *Observer*. 21.4.2002.

Muut lähteet:

After 25 years of high employment. What have we learned? (www) - <http://www.upf.edu/facecon/activitats/blanchard.pdf>, 11.12.2006.

Auf Wiedersehen, Pet. (www) – About the show, history of Auf Wiedersehen, Pet - <http://www.bbc.co.uk/drama/pet/history.shtml>, 4.10.2006.

Auf Wiedersehen, Pet. (www) – About the show, essential facts - <http://www.bbc.co.uk/drama/pet/facts.shtml>, 4.10.2006.

Churchill, Winston (www) - http://fi.wikipedia.org/wiki/Winston_Churchill
[12.10.2006.](http://fi.wikipedia.org/wiki/Winston_Churchill)

Comparative Civilian Labour Force Statistics, 10 Countries, 1960-2004 (www) - <http://www.bls.gov/fls/flslforc.pdf>, 15.11.2006

Election posters (www) - <http://www.alba.org.uk/nextge/posters.html>,
25.10.2006.

Football hooliganism (www) - [www.politics.co.uk/issue-briefs/domestic-policy/crime/football-hooliganism/football-hooliganism-\\$366570.htm](http://www.politics.co.uk/issue-briefs/domestic-policy/crime/football-hooliganism/football-hooliganism-$366570.htm),
27.11.2006.

Matikainen, Satu, Britannian historiaa vuodesta 1945 alkaen. Luentosarja Jyväskylän Yliopiston historian ja etnologian laitoksella. Syksy 2002.

Remarks on becoming Prime Minister (www) -

<http://www.margaretthatcher.org/speeches/displaydocument.asp?docid=104078> 25.10.2006.

Thatcher, Margaret (www) -

<http://www.margaretthatcher.org/essential/biography.asp>, 30.10.2006.

Youth, Alcohol, and Emergence of the Post-Modern Alcohol Order (www) -

<http://www.ias.org.uk/resources/papers/brainpaper.pdf>, 4.12.2006.